

't Seghen Waert

jaargang 33 aflevering 2

mei 2014

uitgave van het
Historisch Genootschap
Oud Soetermeer

Contact

't Oude Huis, Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer, tel. (079) 319 06 83

www.oudsoetermeer.nl; info@oudsoetermeer.nl

Ledenadministratie en bezorging: ledenadministratie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 331 58 28

Dagelijks bestuur

dhr. B.J. van Eken, voorzitter@oudsoetermeer.nl, tel. 06 54346224

dhr. J. de Ruiter, secretaris@oudsoetermeer.nl, tel. 06 21265975

dhr. F. Frankhuizen, penningmeester@oudsoetermeer.nl, tel. 06 19501072

dhr. M.L.P. Van Veen, penningmeester@oudsoetermeer.nl, tel. 079 3163165

Werkgroepen en commissies

Activiteitencommissie: activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 351 70 47

Archeologische Werkgroep: awz@oudsoetermeer.nl

Collectie en Archief: collectie@oudsoetermeer.nl

Commissie Historisch Erfgoed: che@oudsoetermeer.nl

Genealogische Werkgroep: gwz@oudsoetermeer.nl

Interviewgroep Sprekend Verleden: isv@oudsoetermeer.nl

Leesgroep Lastige Letters: paleografie@oudsoetermeer.nl

Filmwerkgroep: wbbg@oudsoetermeer.nl

Bankrekeningnummers

Contributie: NL 68 ABNA 06 13 09 20 07

Giften: NL 65 ABNA 06 13 09 83 66

Colofon

Uitgave: Historisch Genootschap Oud Soetermeer; ISSN: 1384-7260

Redactie: P. Drapers, R. Grootveld, J. de Kler, R. Tousain, T. Vermeulen;

redactie@oudsoetermeer.nl

Vormgeving: R. Tousain

Afbeeldingen zijn afkomstig uit de collectie van Oud Soetermeer, tenzij anders vermeld.

Omslag: Cornelis A. van Beek en Alida Sentel met hun welgedane nageslacht, ca. 1935.

Inhoud

Van de redactie	1
Wat is genealogie en hoe begin je er mee?	2
Sprekend Verleden: in gesprek met drie leden van de GWZ	8
Zoetermeeders voor de Goudse rechtbank tussen 1619-1796	18
Trouwgedrag in Zoetermeer-Zegwaart in de 19e en vroege 20e eeuw	27
Toon Smits wilde niet in dienst: de militieregisters als bron voor genealogie	31
Lang gezocht en toch gevonden	39

Van de redactie

Deze aflevering van 't Seghen Waert staat geheel in het teken van de genealogie. Volgens Van Dale de wetenschap van het stamboomonderzoek, van de ontwikkeling en verwantschap van geslachten (families).

De artikelen over het stamboomonderzoek lezen als een spannend boek, maar soms komen de schrijvers tot de conclusie dat er nog hoofdstukken aan ontbreken of dat het laatste hoofdstuk nog geschreven moet worden.

Leden van de interviewgroep hebben gesprekken gevoerd met mensen van het eerste uur van de genealogische werkgroep. Het was een start zonder computer, met pen en papier.

Uit eerdere jaargangen van 't Seghen Waert blijkt dat er in november 1985 sprake is van een werkgroep familiewapens in oprichting. Initiatiefnemer was Cor van Wieringen. Voorjaar 1986 sloep de werkgroep want de aandacht van de leden ging uit naar de inrichting van het zojuist verworven "Oude Huis". In juli 1986 wordt de werkgroep familiewapens voor het eerst genoemd in het colofon van ons blad. Mogelijk had de door Oud Soetermeer georganiseerde cursus Oud Schrift begin 1988 een stimulerende werking want op 16 mei 1988 vond het eerste spreekuur genealogie in 't Oude Huis plaats. De "werkgroep heraldiek wordt met een stamboomtak uitgebreid", aldus het verslag. Tien mensen hadden zich opgegeven, waarmee de Genealogische Werkgroep Zoetermeer geboren was.

Kopij voor 't Seghen Waert 3 graag voor vrijdag 18 juli inleveren.

Wat is genealogie en hoe begin je er mee?

Cees Klein, voorzitter GWZ

Volgens Van Dale is genealogie de leer van de afstamming, met andere woorden: wie zijn je voorouders en wie is je nageslacht. Genealogie is ook een hulpwetenschap van de medische wetenschap. En dan voornamelijk van de erfelijkheidsleer.

Genealogie begint al heel direct in je naaste omgeving. Je hebt altijd twee ouders, je vader en moeder. Zonder hen besta je immers niet. Ga je nog een generatie verder terug in de tijd dan worden het hun ouders, dus je grootouders van vaders en van moeders zijde, enzovoorts. Als je wat ouder bent heb je wellicht een partner en kinderen. Ben je nog 25 jaar ouder dan misschien ook al kleinkinderen. Die allen behoren ook tot jouw genealogie. Blijft natuurlijk de belangrijkste vraag: wat is er dan zo interessant aan om je eigen familiegeschiedenis uit te zoeken en op te stellen? Of welke informatie krijg je en prikkelt zo jouw nieuwsgierigheid, dat je besluit om deze geschiedenis uit te gaan zoeken?

In mijn eigen familie was het vooral mijn moeder die aan de hand van vele familiefoto's niet alleen wist te vertellen wie er op de foto's stonden, maar ook kende zij een stuk van hun levensverhalen. In een ander geval was het de mededeling op de verjaardag van de vader van mijn jeugdvriend Cor van Hoven*. Tijdens die verjaardag deed een familielid een voor die tijd, het was begin jaren vijftig, schokkende mededeling. Deze mededeling prikkelde de interesse van mijn vriend voor dit opmerkelijke verhaal. Omdat hij niet wist hoe te beginnen en ik al een aantal jaren bezig was met mijn eigen genealogie en dus wat jaren ervaring had, heb ik hem toen met zijn onderzoek geholpen.

Start van het eigen familieonderzoek

Mijn eigen onderzoek ben ik begonnen met de familie van mijn moeder. Met mijn vaders kant startte ik een half jaar later.

De vader van mijn moeder, mijn opa, genaamd Antonius Hermanus Büller geboren in 1869, was timmerman en wagenmaker in de Herenstraat in Voorburg. Mijn moeder, geboren in 1915 in de Herenstraat, wist te vertellen dat er altijd boeren uit Zoetermeer naar haar vaders wagenmakerij kwamen met paard en wagen om hun wagens te laten repareren. Ik vroeg mij toen af: wat doet een boer uit Zoetermeer of Zegwaart bij een wagenmaker in Voorburg? Wel wist ik dat mijn oma Hendrica Johanna Salters, geboren in 1872, uit Zegwaart kwam en dat haar vader Johannes Theodorus Wilhelmus Salters, geboren in 1845 in Zegwaart, daar timmerman was. Mijn opa A.H. Büller, had het vak bij zijn schoonvader geleerd en trouwde later met de jongste dochter van Salters. Verder wist mijn moeder nog dat een broer van haar vader vroeger niet kon trou-

wen, omdat zijn geboorte niet in Schiedam was te vinden en er dus geen geboortekte kon worden getoond. Voorts wist mijn moeder te vertellen, dat haar voorouders (alcohol ofwel moutwijn) branders waren in Schiedam en dat een van de zoons van een Büller verdronken was in een moutketel. Ook had mijn moeder wel eens gehoord dat de Büllers omstreeks 1810 uit Duitsland moesten zijn gekomen. Dit waren dus genoeg bijzonderheden die mijn nieuwsgierigheid wekten. Ik ben toen begonnen met een brief te schrijven naar het gemeentearchief van Zoetermeer met vragen over huwelijks- en geboortedatum en -plaats van mijn opa Büller en oma Salters. Immers 'internet' bestond toen nog

De auteur van dit artikel bij zijn grootvader Büller op de knie, ca. 1933.

niet. In het begin ben ik voornamelijk via brieven aan de archieven in het bezit gekomen van gegevens. Dat schrijven was wel kostbaar, want voor de gegevens uit de akten etcetera moest je toen wel leges betalen. Naderhand ben ik daarom regelmatig naar de verschillende archieven gegaan om zelf de akten en andere stukken in te zien en over te schrijven.

Uit het antwoord van de gemeente Zoetermeer vernam ik toen dat mijn opa oorspronkelijk uit Schiedam kwam. Ook dat de vader van mijn oma al de derde generatie Salters was die als timmerman in Zegwaard woonde en leefde. Het onderzoek verplaatste zich nu van Zoetermeer naar Schiedam. Daar bleek uit de geboortekte dat het beroep van mijn opa's vader, genaamd Hendricus Wilhelmus Büller geboren in 1838, brandersknecht was. Ook zijn vader, dus de opa van mijn opa, Johann Wilhelm Buller geboren in 1788 had hetzelfde beroep. Deze J.W. Buller kwam

volgens zijn huwelijksakte van 1831 in Schiedam uit Glandorf in Duitsland, een dorp tussen Münster en Osnabrück. Deze Duitser was er ook de oorzaak van dat een kleinkind van hem moeilijkheden kreeg bij zijn huwelijk. Hij had zijn kleinzoon Johannes Wilhelmus Buller op het stadhuis aangegeven en heel begrijpelijk op de vraag van de beambte had hij op zijn Duits de naam genoemd. De beambte had de naam als Boeler, dus fonetisch verstaan en opgeschreven. Later bleek echter uit een aantekening in het huwelijksregister dat het toch in orde is gekomen en in Schiedam kwam daarna ook het trema op de 'u'.

*Start van het familieonderzoek Van Hoven **

Zoals in de inleiding al vermeld was het een schokkende mededeling tijdens een verjaardag in 1954, die mijn vriend erg nieuwsgierig maakte. Zijn tante Klaartje vertelde toen dat haar vader, zijn opa, een buitenechtelijk kind was. Maar hoe kom je dan achter het hele verhaal? Ik kan mij nog goed herinneren dat mijn vriend vertelde dat hij razend benieuwd was en dit uit wilde zoeken. Ik heb hem toen geadviseerd eerst eens bij zijn opa langs te gaan: hij was immers dat buitenechtelijke kind. Mijn vriend had met zijn opa een goede relatie en bezocht hem 's zondags regelmatig.

Het R.K. oudeliedenhuis aan de Haagse Bleekerslaan .

(Coll. Haags Gemeentearchief)

Zijn grootvader Cornelis Wilhelmus van Hoven, verbleef destijds in het R.K. Wees- en Oudeliedenhuis aan de Bleekerslaan in 's-Gravenhage.

Het was in het voorjaar van 1955 dat hij weer eens op bezoek ging bij zijn opa. Die bewuste zondagmiddag trok hij de stoute schoenen aan en heeft hij zijn grootvader gevraagd of het verhaal van zijn dochter Klaartje op waarheid berustte. Schoorvoetend beaamde zijn opa toen dat dit werkelijk zo was. Op de vraag of hij nog iets van zijn biologische vader wist, een naam of zo, vertelde hij dat die naam zoiets als Roterding of Roterink * was

en dat zijn natuurlijke vader van beroep 'zilverbewaarder' zou zijn geweest bij het Koninklijk Hof in Den Haag. Meer wilde zijn grootvader op dat moment nog niet aan hem kwijt.

Later kreeg hij nog van zijn grootvader, zowel als van zijn vader èn eveneens van zijn vaders zuster Klaartje, meerdere gegevens uit de 'familiegeschiedenis'. Zijn vader vertelde nog dat grootvaders moeder Cornelia van Hoven destijds woonde in de 'hele huisjes' aan de Jacobastraat te 's-Gravenhage. Zij had daar een was- en strijkinrichting. Als jonge jongen had zijn vader daar veel gespeeld. Ook vertelde hij later dat de zus van zijn oma (Cornelia van Hoven), zijn grootvaders tante Antje (Johanna van Hoven), dikwijls als kokkin aan het hof werd geroepen om in de keuken te assisteren bij grote diners.

Zijn vader wist zich ook nog te herinneren dat hij, toen hij nog een kleine jongen was met zijn grootmoeder Cornelia van Hoven en haar zus Johanna van Hoven, op zondagmiddag dikwijls thee ging drinken op Huize Clingendael te

's-Gravenhage. Daar woonde destijds, tussen 1900 en 1910, mevrouw Van Brien van de Grootte Lindt, geboren baronesse Van Thuyll van Serooskerke. Zij was de weduwe van Arnoud Nicolaas Justinus Maria baron Van Brien van de Grootte Lindt. Deze Baron Van Brien van de Grootte Lindt was kamerheer des konings in buitengewone dienst bij koning Willem III en bij koningin Wilhelmina. Mijn vriend vroeg zich af hoe het mogelijk was dat gewoon personeel daar thee ging drinken? In feite heel eenvoudig, deze baron Van Brien was in dienst van het Hof en dus collega van zijn grootvaders natuurlijke vader Roterding of Roterink.

19e-eeuwse arbeiderswoningen aan de Jacobastraat in Den Haag.
(Coll. Haags Gemeentearchief)

Nader onderzoek in Nederland

Mijn vriend Cor en ik hebben voor een verder onderzoek toen een afspraak gemaakt in het Koninklijk Huisarchief om daar te kunnen nagaan of de door opa Van Hoven genoemde naam Roterding of Roterink voor kwam in de personeelsarchieven. En inderdaad: Wilhelmus Bernardus van Rootering was van beroep hoffourier (keukenschrijver). Uit dit archief bleek ook dat zijn vader Theodorus Antonius van Rootering lakei was aan het Koninklijk Hof te

's-Gravenhage. Nader onderzoek in de gemeentearchieven van 's-Gravenhage en Leiden gaf meer informatie over Wilhelmus Bernardus van Rootering. Hij was geboren te 's-Gravenhage en woonde destijds aan de Hooigracht 10. Zijn eerste vrouw Gerardina van den Elsen overleed in 1869. Acht jaar later, in 1877, hertrouwde hij met zijn schoonzuster Arendina Branders. In die tijd was Cornelia van Hoven bij hem in dienst als dienstmeisje. In ieder geval woonde zij op hetzelfde adres, zo bleek uit het bevolkingsregister. In de tijd dat hij weduwnaar was heeft hij een relatie gehad met deze Cornelia.

Gezien de familieoverlevering is het geen vluchtige relatie geweest. Bij Cornelia van Hoven en haar zoon werd, toen hij nog een kleine jongen was, thuis elke week een mand met gratis boodschappen bezorgd door de firma Bakker, kruidenier aan de Grote Marktstraat, hoek Raamstraat te 's-Gravenhage. Deze levensmiddelen waren door zijn natuurlijke vader Wilhelmus Bernardus van Rootering besteld en betaald.

Via Wilhelmus Bernardus kwam mijn vriend achter de namen van diens vader en grootvader: Theodorus Antonius en Johannes Bernardus van Rootering. Deze laatste was koetsiersknecht in Leiden en is wellicht in Koninklijke dienst getreden toen koning Willem I zich in Den Haag vestigde. Johannes Bernardus Roterding werd in 1750 in Vardingholt (Westfalen, Duitsland) geboren, emigreerde naar Holland en kwam in Leiden terecht. Hij trouwde daar in 1787 met Elisabeth Janse uit Hernen Gelderland of Harne in Duitsland. Vardingholt bleek een kerkdorp te zijn, 10 kilometer over de grens bij Winterswijk.

Interessant is nog te vermelden dat de zuster van Johannes Bernardus, Anna Elisabeth Roterding getuige is geweest bij de geboorte van enige kinderen van haar broer en schoonzus. Zij trouwde later ook in 's-Gravenhage met een Nederlander, de weduwnaar Frances Salus die uit 's-Hertogenbosch afkomstig was. Nader onderzoek in Duitsland leverde nog vele gegevens op over het ontstaan van de boerderijnamen in Vardingholt en over dat deel van Westfalen. Later onderzoek van mijn vriend in Duitsland voerde de ontstaansgeschiedenis van de boerderij waar ze van afstamden, terug tot omstreeks 1230.

Zo zie je maar weer dat een genealogie- of familieonderzoek tot verrassende uitkomsten kan leiden.

Opmerkingen om mee te nemen

Familieverhalen, zoals hiervoor vermeld en hoe onduidelijk of ongeloofwaardig ook, kunnen altijd tot ontdekkingen leiden bij het ontrafelen van de familiegeschiedenis. Hierbij is het ook interessant te vermelden dat notariële akten, justitiële archieven, weeskamerarchieven, belastingarchieven en volkstellingen vele interessante gegevens opleveren. Ook laten zij soms ook meer licht schijnen op de vroege geschiedenis van de familie. Leden van de GWZ noemen bijvoorbeeld criminele zaken 'de krenten in de pap' van de genealogie.

* Uit oogpunt van privacy zijn alle namen uit de familie Van Hoven gefingeerd.

Bronnen:

Bisdomarchief Münster Duitsland, Pachtarchieven
Erfgoed Leiden, Doop-, Trouw- en Begraafboeken
Gemeentearchief Zoetermeer, Burgerlijke Stand
Gemeentearchief Schiedam, Burgerlijke Stand; Doop-, Trouw- en Begraafboeken
Glandorf Duitsland: info Heimatverein, info Begraafplaats, info Landhotel Buller
Gemeentearchief Den Haag, Burgerlijke Stand
Historisch Genootschap Oud Soetermeer, genealogische documentatie
Koninklijk Huisarchief, Den Haag, informatie over personeel
Rhede – Sankt Gudula, Doop-, Trouw- en Begraafboeken

De buitenplaats Clingendael van baron Van Brienen in Wassenaar.
(Coll. Haags Gemeentearchief)

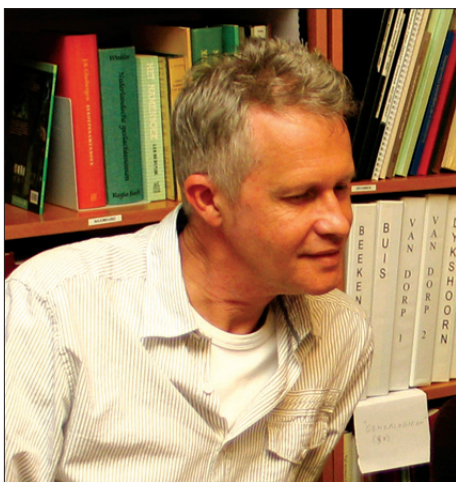
Sprekend Verleden: In gesprek met drie leden van de GWZ

E.W. van den Burg, P. van Daal, F. Rijkaart en C.M.A.M. van Wijk-Moers

Met drie leden van het eerste uur van de Genealogische Werkgroep, Henk Windmeijer, Triest de Jonge en Marjolijne Vijverberg hebben wij een gesprek gehad. Alle drie zijn ze lid van de oprichting af. Over de precieze datum van de oprichting bleek in de gesprekken wel enige variatie. Maar daar komen we vanzelf op.

Henk Windmeijer

‘Mijn volledige naam is Hendricus Marinus Jacobus Windmeijer. Ik ben geboren op 28 december 1955 in het St. Elizabeth Ziekenhuis in Leiden. Mijn ouders woonden na hun huwelijk in Zoetermeer. Mijn moeder woonde oorspronkelijk in Stompwijk en vandaar waarschijnlijk dat zij bevallen is in Leiden en niet in Voorburg of Delft. Ik ben eerst lid geworden van het Historisch Genootschap, dat is de aanzet geweest, in 1985. Drie jaar later ben ik lid geworden van de werkgroep, dat was toen nog een kleine werkgroep. Het hield een beetje het

midden tussen heraldiek en genealogie. Heraldiek was de voorloper. Cor van Wieringen, die toen nog geen voorzitter van het genootschap was, heeft omstreeks 1985 een werkgroep familiewapens opgericht. Later is dat samengevoegd met genealogie. In 1988 is de werkgroep ‘Genealogische Werkgroep Zoetermeer’ (GWZ) formeel opgericht. Het groepje Heraldiek heeft in die tijd familiewapens van de inwoners van Zoetermeer geïnventariseerd. Er is toen ook wel eens iets gepubliceerd over familiewapens in ’t Seghen Waert. Ik ben begonnen bij de werkgroep genealogie.’

Waarom lid worden van een genealogische werkgroep?

‘Daar heb ik over nagedacht. Ik ben na de lagere school lid geworden van de bibliotheek van Zoetermeer, die was toen nog aan de Meidoornlaan gevestigd. Mijn interesse ging uit naar geschiedenis. Ik ben mij, wat genealogie betreft, gaan richten op de graven van Holland. Hoe het Huis van Bourgondië in elkaar zat, het Franse koningshuis, noem maar op, het Huis van Oranje. Die genealogieën van de koningshuizen waren nogal groot en dan kon je ze op een rol behang mooi uitwerken en met elkaar verbinden. Het was interesse in geschie-

denis in meer algemene zin, maar zo groeide toch de belangstelling voor mijn eigen afkomst. Dat is eigenlijk een beetje de drijfveer geweest. Voor mijn eigen genealogie ben ik eerst bij mijn ouders wezen vragen, wie waren mijn voorouders, voor zover zij dat wisten. Maar om verder te komen, moet je natuurlijk naar de archieven. Waar ik het eerste kwam, was het oude Algemeen Rijksarchief aan het Bleijenburg in Den Haag. Ik herinner me nog dat er zo'n klein kamertje was waar de doop- en trouwboeken stonden. Als je wat wilde aanvragen van de Burgerlijk Stand, ging men dat voor je halen uit de depots. Via ouders, grootouders enzovoorts ben ik bij mijn verste voorouder terecht gekomen. Dat was Hendrik Windmeijer, afkomstig uit Duitsland en hij is in 1742 in Zoetermeer komen wonen. Hij kwam uit Neuenhaus in het graafschap Bentheim, net één graafschap over de grens. Maar er kwamen er ook wel, dat heb ik uit de archieven uit Amsterdam, uit Ibbenbüren en dat is wel min of meer de bakermat van de familie.

Nadat ik de genealogie had gemaakt wilde ik weten waar ze woonden en waar ze van leefden. Toen bleek, dat Barend, een oom van die Hendrik die naar Zoetermeer kwam, in Pijnacker in het veen werkte. Hij was betrokken bij het slagturven en baggeren in de Nieuwkoopse buurt, waardoor plassen ontstonden. Dan krijg je ook een beetje inzicht in de sociale geschiedenis, want dan zie je dat ze uiteindelijk ook weer in armoede vervallen. Het uitvenen hield ook een keer op. Dan hadden ze alleen nog maar water in plaats van land en dan hadden de arbeiders niet een twee drie ander werk.'

Wat zijn de doelstellingen van de werkgroep ?

'Ik noem er maar een paar van de negen. Onderzoeken, ontsluiten en toegankelijk maken van archieven, het samenstellen van familiedossiers en het opslaan van gegevens in geautomatiseerde bestanden. Als je een genealogie hebt, dan wil je weten waar de mensen woonden. Daarvoor heb ik mij op Zoetermeer en Zegwaart gericht, voornamelijk op Zegwaart, omdat de familie daar woonde. Mijn onderzoek was gericht op alle huizen in Zegwaart. Aan de hand van de bevolkingsregisters kan men precies zien, in welke periode welk huis een huisnummer had en welk nummer correspondeert met het huidige huisnummer. Dat is een heel tijdrovend onderzoek geweest. Daarna heb ik dat ook voor Zoetermeer gedaan.

Voor Zegwaart heb ik ook de transporten van de grond en de koop en verkoop onderzocht en verder heb ik naar de kadastrale leggers gekeken. In verenigingsverband en ook samen met het Gemeentearchief Zoetermeer doe ik onderzoek naar boerderijen. Dat heb ik zelf opgezet, omdat het onderwerp mij zo boeide. De resultaten staan ter beschikking van het genootschap en de gemeente Zoetermeer. Zo staat het onderzoek naar de huisnummers op de website www.allezoetermeeders.nl.'

Is er de afgelopen 25 jaar veel veranderd bij de werkgroep?

‘Dat kan ik eigenlijk niet zo zeggen. Geen wezenlijke veranderingen, we zijn een constante werkgroep, je probeert zo veel mogelijk te voldoen aan de doelstellingen, die destijds vastgesteld zijn in het huishoudelijk reglement. Ik ben door de jaren heen secretaris van de werkgroep geweest, met uitzondering van de zes jaar, dat ik secretaris was in het algemeen bestuur van het genootschap. Die zes jaar kon ik niet tegelijkertijd secretaris zijn van het genootschap en van de werkgroep, omdat het niet verenigbaar was. Die zes jaar heeft Triest de Jonge het secretariaat van de werkgroep vervuld. Het ledental is vrij constant.’

Henk, je had het over inloopavonden, wat zijn dat ?

‘Op de eerste maandag van de maand organiseren we een zogenaamde inloopavond. We ontvangen mensen, die om verschillende redenen naar ons toekomen. Sommigen staan nog maar aan het begin om een genealogie te gaan maken en er zijn er die ver gevorderd zijn en precies weten wat ze willen weten. Informatie kan bijvoorbeeld zijn: bij welke archieven men terecht kan, op welke website er iets te vinden is, welke programma’s je moet gebruiken om genealogieën vast te leggen, welke bronnen geraadpleegd kunnen worden en het advies om de bronnen goed vast te leggen, wat wel eens vergeten wordt. Wat we wel merken is een terugloop van bezoekers op die avonden. Dat heeft onder andere te maken met het feit, dat wij meer naar buiten treden met websites. Bezoekers zullen eerder de websites raadplegen, dan dat ze hier naar toe komen. Het is overigens heel plezierig om bezoekers te kunnen helpen.’

WITGOED SERVICE	D. den HOLLANDER v.o.f.
	REPARATIE EN VERKOOP VAN: WASMACHINES WASDROGERS KOELKASTEN KOOK / BAKAPPARATUUR
	Tel. 079 - 361 01 91 Lenastroom 2 - 2721 BT Zoetermeer Fax 079 - 361 30 55

Triest de Jonge

Omdat wij Triest een bijzondere naam vinden beginnen we met de vraag waar deze vandaan komt. 'Ik ben geboren op Schouwen Duiveland, in de toenmalige gemeente Kerkwerf, op 13 juni 1926 en mijn naam is Triest de Jonge, gewoon Triest, van droevig. Van oorsprong afgeleid van Tristan. Op de foto van het 25-jarig huwelijk van mijn ouders kun je zien dat ik samen was met mijn zus. Ik ben vernoemd naar mijn opa.'

Ik zie op de foto ook dat je in uniform bent? Dat lijkt me een uniform van de Luchtmacht.

'Ja, dat klopt, van de Koninklijke Luchtmacht, afgekort KLu. Ik ben 36 jaar bij de luchtmacht geweest, tot mijn vijfenvijftigste. Aanvankelijk ben ik opgeleid tot radiotelegrafist, dat heb ik een jaar of zeven, acht gedaan, denk ik. Daarna kreeg ik de kans om op rijkskosten een HTS dagopleiding elektronica te volgen.

Dat is goed verlopen en daarna ben ik tot mijn pensioen elektronicaofficier geweest. In 1965 werd mijn standplaats Den Haag en toen ben ik in Zoetermeer komen wonen.'

Als ik Schouwen Duiveland hoor, dan denk ik aan de watersnoodramp van 1953.

Woonde je daar toen?

'Nee, mijn ouders wel, want ik zat toen in militaire dienst op Soesterberg. Mijn ouders hebben dat wel meegemaakt, ook mijn zusje. Het gebouw dat je op de achtergrond op de foto van het 25-jarig huwelijk van mijn ouders ziet staan is een schuur. Daar woonden ze in en waarom, zou je zeggen, woonden ze in een schuur? In 1944 is het eiland door de Duitsers geïndundeerd, omdat ze dachten dat geallieerde troepen daar zouden landen. En wij zijn toen hals over kop geëvacueerd.

Toen mijn vader en moeder terugkwamen, was het huis beschadigd, beschoten of zo en toen heeft vader de schuur bewoonbaar gemaakt en zijn mijn ouders en zus in de schuur gaan wonen. Deze schuur is later met de watersnoodramp in 1953 ook verdwenen. Zij hebben drie dagen en nachten op de zolder van de burens, die wat hoger woonden, doorgebracht tot ze door de marine er werden afgehaald. Dat heb ik pas vier dagen na de ramp gehoord.'

Wanneer ben je lid geworden van Oud Soetermeer en van de genealogische werkgroep?

‘Nou, dat is op dezelfde datum gebeurd. Van mijn eigen familie had ik al wat aan genealogie gedaan. Dat idee om de eigen familie te onderzoeken, daar ben ik pas op gekomen na mijn pensioen. In 1983 ben ik aan mijn hart geopereerd, dat was een vrij zware operatie, waarvoor ik lang nodig heb gehad om weer te herstellen. Op aanraden van mijn vrouw heb ik, naar ik meen in 1984, een cursus genealogie gevolgd bij het Algemeen Rijksarchief, het Centraal Bureau voor Genealogie en het Gemeentearchief van Den Haag. Op zaterdagmorgen kon je daar les krijgen en kreeg je rondleidingen. Het zal ongeveer 1988 zijn geweest, dat Ronald Grootveld een cursus oud schrift gaf, ofwel paleografie. Daar deed ik ook aan mee en ik kwam in gesprek met Ronald. Het kwam zover, dat hij vroeg of ik lid wilde worden van de genealogische werkgroep. Ja natuurlijk! Marjolijne Vijverberg zat erbij, kan ik me herinneren en Theo van Tartwijk. Ik dacht ook Harm Nijholt, die is overleden en ik neem aan ook Frans Schachtschnabel, ook overleden en Phia van Mill. Zij is later verhuisd, maar woont nu weer in Zoetermeer. Ik noem nu maar een paar namen. Dat was een klein, gezellig groepje en toen ben ik inderdaad lid geworden, dus zeg maar vanaf 1989. Na de oprichting van de Genealogische Werkgroep zijn we met het groepje, dat les had van Ronald, vaak op zaterdagmorgen naar het Centraal Bureau getrokken om daar wat over Zoetermeer los te peuteren, want Zoetermeer had toen nog geen eigen Gemeentearchief.’

Wat gingen jullie lospeuteren?

‘Nou, gegevens uit doop- en trouwboeken, noem maar op. Later werden de archiefstukken van Zoetermeer door Den Haag overgedragen aan het Gemeentearchief hier. Toen was Jan Rijnsburger de gemeentearchivaris. Hij is later opgevolgd door Ronald Grootveld en na Ronald kwam Cees Heeren, die is het nu nog. Ik heb die drie heren meegemaakt als archivaris en ja wanneer ben ik er mee opgehouden? Dat weet ik niet precies meer. Ik denk circa 2007. Ook omdat mijn ogen slechter werden.’

Ben je wel eens bijzonderheden tegengekomen bij het onderzoek naar je voorouders?

‘Wat zijn bijzonderheden? Ik heb ontdekt dat mijn overgrootvader geen De Jonge heette, maar Gertse, een patronymicum. Even een zijspoor. Mijn vrouw en ik waren op een vakantie reis in de Verenigde Staten en zouden via het vliegveld van Salt Lake City weer naar huis reizen. We hebben toen het administratiegebouw van de Mormonen bezocht en zijn daar door ene meneer Van Wezep, van oorsprong een Hollander, te woord gestaan. Hij vroeg: “waar ben je geboren?”. Nou Kerkwerve. “Kerkwerve, daar moeten we wel iets van hebben”. Hij dook ergens in een kast en kwam met filmmateriaal tevoorschijn en filmapparaten en leesapparaten en liet me het complete bevolkingsregister van Kerkwerve

zien, met ondermeer het gezin van mijn grootvader. En nog een familie, dat was mijn overgrootvader die ik nooit gekend heb, hij is voor mijn tijd overleden. Er stond bij: “Triest de Jonge, geboren Gertse”. Als je dan wat verder terug gaat zoeken, kom je mijn overgrootvader, betovergrootvader enz. tegen. Ooit is er een Triest Jacobszoon Gertse getrouwd met een Jacoba de Jonge en alle kinderen daarvan, omdat hun vader kennelijk op jonge leeftijd is overleden hebben de naam van hun moeder overgenomen in de Napoleontische tijd. In een register van Naamsaanneming voor Kerkwerve is dat bevestigd. Gertse werd gezien als een patronymicum, afkomstig van Gerritszoon. Er zijn nu ook nog mensen die Gerritsen heten. Napoleon wilde echte achternamen zien en toen was De Jonge de echte achternaam. Dus zo is dat gekomen. Mijn verdere voorouders hanteerden in 1670 ook al de naam “Gertse”. Tot zover heb ik mijn voorouders kunnen terugvinden. Verder kon ik niet komen, omdat de nodige bronnen ontbraken of verloren zijn gegaan.’

Als je eenmaal begonnen bent met dat vooronderzoek dan wil je altijd maar meer.
‘Jazeker, ik ben destijds zeker eens in de veertien dagen naar Middelburg gereisd. Daar kon ik nog veel vinden maar soms kwam ik thuis en zei: “vandaag heb ik niks kunnen vinden”. Ik weet wel, toen waren er nog weinig vrijwilligers, ook in Middelburg, die bezig waren om een en ander beter toegankelijk te maken. Dat is nu wel anders, want tegenwoordig wordt er veel door vrijwilligers

Triest de Jonge, zijn zus Jo en hun 25 jaar getrouwde ouders, 1947.

gedaan. Nog even een antwoord op je vorige vraag. Als je het iets bijzonder wilt noemen, ik kwam onder andere een proces-verbaal tegen van een voorvader die met de politie in aanraking kwam, wegens een of andere stroperij of vechtpartij. Niet iets om trots op te zijn, wel een aanvulling op de genealogie!

Marjolijne Vijverberg

Ik ben geboren in 1949 in Amsterdam. In 1957 zette ik de eerste genealogische stappen in het Gemeentearchief op de Amsteldijk hoek Tolstraat. In de schoolvakanties was ik daar dagelijks te vinden, van opening totdat het archief sloot. De eerste studiezaal die ik daar meegemaakt heb was een soort kamer en suite. In de ene stonden boeken, in de andere kleine klappertjes. In het midden een grote tafel met zes stoelen. Daarvan waren er altijd twee of drie bezet. In die periode mocht ik ook de originele boeken inzien in de opslagruimten elders in het gebouw. Ik heb daar heel wat boeken in mijn handen gehad, zowel doop-, trouw- begraaf- en adresboeken als bundels notariële akten. In de grote vakantie gingen we op vakantie in Drenthe. Van daaruit ging ik meerdere dagen naar het archief in de St. Jansstraat in Groningen. Meestal was ik daar alleen. Mijn ouders gingen dan de stad in of een eind toeren of ik werd naar de bus gebracht in Assen en ging alleen naar Groningen. In de eerste jaren was ik er stevast de jongste bezoeker; in de loop der jaren zag je het aantal onderzoekers groeien,

Overtuig uw relaties met professioneel beeld: zakelijk portret, werkproces, natuur, producten en vastgoed. Eigen luchtfotografie-vergunning.

energie in beeld
ardito

Meer weten? Kijk op www.ardito.nl
Ardito Fotografie - 079-3436003
info@ardito.nl

ook jongeren gingen zich in de materie verdiepen, maar meestal waren het toch gepensioneerden. Vanaf 1972 ben ik ook meerdere malen in het archief van Zierikzee geweest. Andere archieven bezocht ik incidenteel. Meestal ging ik daar met trein of bus naartoe, soms brachten mijn ouders me.

Op aanraden van een kennis van ons van vroeger van mijn ouders, een gemeente-archivaris ben ik een cursus snellezen gaan volgen. Daar heb ik heel veel plezier van gehad, ook in mijn schooltijd. En die heeft mij ook oud schrift leren lezen.'

Als je nou weer terug gaat naar je eigen geschiedenis, waar staat dan het bed van de oudste voorvader?

'Van mijn familie in Groningen terug tot ongeveer 1650, van die van mijn man in Zeeland één tak terug tot 1200 en de familie Vijverberg tot ca 1500 en wij wonen nu in het midden'.

Nog even terug naar het begin van de werkgroep. Van de eerste vijfendertig mensen, waarmee de werkgroep begon zijn er maar twaalf doorgedaan. Dat zijn in ieder geval Triest de Jonge, Phia van Mill en Henk Windmeijer. Bij het onderzoek is gebleken dat Triest de Jonge familie van mijn man is en dat Phia van Mill het van mijn moeders kant is.'

Marjolijne Vijverberg met haar eerste computer, een Tulip, 1987.

Zo klein is de wereld! Vertel eens iets over archiefonderzoek.

‘In het begin zijn we één keer in de maand op zaterdagmorgen naar het Centraal Bureau voor Genealogie gegaan en het Algemeen Rijksarchief. We zaten daar op een gegeven moment met acht man. We troffen elkaar in de Sprinter of bij de archieven en dan gingen we met z’n achten de klappers overschrijven van Zoetermeer en die hebben wij later in boekvorm bij ons in de kast gezet. Toen zaten we daar dus met elkaar en als je dan iets niet kunt lezen vraag je het aan je buurman. Aan een tafel verderop wordt er geroepen: “hou eens even op, want het is hier geen kroeg”. Dan worden mensen kwaad.

Later is er in Zoetermeer een archivaris gekomen en toen zijn de boeken vanuit het Rijksarchief naar Zoetermeer gekomen. De harde kern van de Genealogische Werkgroep is ook vrijwilliger bij het Gemeentearchief Zoetermeer.’

Hoe lang woon je in Zoetermeer?

‘Van 1974 af. Toen ik hier ben komen wonen heb ik contact opgenomen met de voorzitter van het Historisch Genootschap, dat was de heer Van der Spek. Ik heb hem toen gevraagd of er een genealogische werkgroep was en hij zei: ”Nee, daar doen wij niet aan, dat vinden we niet nodig. Daar is geen belangstelling voor”. Maar 15 jaar later was het er wel!’

In de vergaderkamer staan ordners en op de ruggen van die ordners staan familienamen, dat is voor een belangrijk deel jullie werk?

Alléén maar ons werk. En in twee van de ladekasten, er staan er nu vier, zitten ongeveer tweehonderdtwintig familiedossiers. Dat zijn de kleinere dossiers, de grote die in de kast staan, die witte, dat zijn de uitgebreide families’. Er worden elk jaar weer kinderen geboren en elk jaar overlijden er mensen. Dus klaar ben je nooit.’

Maar die minder uitgebreide zijn ook in mijn gevoel klaar? Of moet er nog meer aan gebeuren?

‘Ja kijk, als je nou een familie hebt die hier in 1500-1600 gewoond heeft dan zoeken we het niet meer uit tot nu aan toe, als ze verhuisd zijn en nooit meer zijn teruggekomen. Maar zoals de familie Rodenburg, die hier van oudsher heeft gewoond, ging weg, bijvoorbeeld naar de Haarlemmermeer, kwam weer terug. Dan kun je beter de hele familie uitzoeken, want anders heb je allemaal losse stukjes, terwijl ze toch bij elkaar horen. Dan is het vaak zo, dat je de grootouders hebt en de kleinkinderen ook, dan zou je net die ene generatie er tussen missen.’

Kan je iets vertellen over het begin van jullie activiteiten?

‘Eerst zijn we gegevens uit archieven op papier gaan overnemen, gewoon overschrijven. Toen hebben we een computer aangeschaft en van dat moment af ben ik gaan inkloppen. Dat waren de gegevens van de burgerlijke stand, die we begonnen in te voeren. Toen zijn Phia van Mill en ik in de jaren negentig iedere woensdagmorgen naar het parochiebureau geweest van de katholieke kerk. Daar hebben we alle doop- trouw- en begraafboeken overgeschreven en in de computer ingeklopt. De gegevens gaan terug vanaf de bouw van de katholieke kerk en de begraafplaats, ongeveer vanaf 1816. Die boeken lagen daar op zolder en er waren geen kopieën van. Dus als er wat zou gebeuren, zeg dat er brand uitbrak, dan zou alles weg zijn geweest. Nu zijn ze ook gedigitaliseerd. Een derde persoon, dat was Cees Klein controleerde alles. Zo zaten we daar dus met z’n drietjes op de woensdagmorgen.’

Grafstenen

‘Sinds 2001 is werkgroeplid Kees van Luijpen bezig om alle graven, die op de begraafplaatsen in Zoetermeer geruimd gaan worden, te fotograferen. Al deze foto’s worden opgeslagen in een computerbestand. Afspraak is dat deze foto’s niet op Internet worden geplaatst. De contacten hierover met de beheerders van de begraafplaatsen zijn buitengewoon goed. De afgelopen jaren zijn diverse mensen geholpen die het graf van ouders of andere familieleden zochten en dit niet konden vinden. De beheerder van de begraafplaats verwijst dan naar de werkgroep en zo kunnen mensen nog aan een foto van het graf worden geholpen, maar natuurlijk alleen van graven die zijn geruimd na 2002.’

We hebben drie oudgedienden van de GWZ bevroegd en zodoende een goede indruk gekregen van wat zij deden en nog doen. Uit alles blijkt dat het een hechte groep is, maar ook een groep van echte werkers, zoals het een werkgroep betaamt.

Zoetermeesters voor de Goudse rechtbank tussen 1619 – 1796

drs. Cees Doedeijns

In dit artikel zullen geen juridische aspecten, overzichten of ontwikkelingen van de rechtspraak in de 17de en 18de eeuw ter sprake komen. Het gaat enkel en alleen over de mensen die met dit rechtssysteem in aanraking kwamen. In de Goudse criminele vonnis- of correctieboeken, die lopen van 1447 tot 19 december 1810, staan 2497 vonnissen opgetekend. In andere gerechtelijke stukken zoals de examinatieboeken, boeken waarin de verhoren opgetekend staan, zijn nog eens 179 andere vonnissen gevonden. Het totale aantal vonnissen in Gouda komt dan op 2676. Van de veroordeelden kwamen er 878 uit Gouda, 1126 veroordeelden kwamen van buiten Gouda en van 762 personen was de plaats van herkomst niet te bepalen. Onder de 1126 uitgesproken vonnissen over mensen van buiten Gouda, waren 650 personen afkomstig uit Nederland en de overigen uit de andere landen van Europa. De meeste veroordeelden uit Nederland kwamen uit Zuid-Holland, onder wie drie mannen uit Zoetermeer.

Jacob Jorisz, alias Scheel Jaep van Soetermeer (ca. 1589 – n. 1632)

De eerste Zoetemeester is Jacob Jorisz bijgenaamd Scheel Jaep van Soetermeer of, zoals in een eerder vonnis, Jacob de opperman. Jacob woonde al voor 1619 in Gouda, want in zijn eerste vonnis, gedateerd 16 oktober 1619, stond dat hij aan het Nonnenwater woonde. Hij werd veroordeeld omdat hij op zondagmorgen 11 augustus tijdens de preek in de St. Janskerk in Gouda begon te vechten met een zekere Hendrick 't Hoen en waarbij nog een derde persoon, een zekere Jan Hendricxz, poorter van Gouda, betrokken was. De drie maakten zich uit de voeten om arrestatie te voorkomen. Na driemaal tevergeefs gedagvaard te zijn werden Jacob en Hendrick op 16 oktober 1619 bij verstek veroordeeld tot twaalf jaar verbanning uit Stad en Vrijheid op straffe van zwaardere correctie en werden zij vervallen verklaard van hun burgerrechten.

In de periode tussen het verstekvonnis en zijn rechtszaak van 13 juli 1621 was hij vermoedelijk in Gouda blijven wonen en had hij gezorgd zo min mogelijk op te vallen. Het vonnis van 13 juli betrof banbreuk, hij had het eerdere vonnis niet gerespecteerd en was toch in de stad gebleven. Nu wordt duidelijk wat men met “*op straffe van zwaardere correctie*” bedoelde. Geseling binnenskamers “*tot discretie van Schepenen*”. Hij werd net zo lang geseld totdat de schepenen die daarbij aanwezig waren het wel wetletjes vonden. Daarna moest hij voor zonsondergang uit de stad vertrekken om aan de eerder opgelegde verbanning te voldoen. Het laatste onderdeel van zijn vonnis was standaard in alle vonnissen: betaling “*indien hij dien macht heeft dye te betaelen*” van alle gevangenis- en gerechtskosten en geld had hij niet.

Beweinbrint vande Oude Hartstrijding
van Holland & Zeeland & West- & Oost-Flan-
ders vande Jacob Joris Grootvinder
gebore vande sondermeer, inden
deses Oude Hartstrijding vande
tot discretie van Grootvinder Grootvinder
gelyke beekster, nyke & had vande
discretie des selcken binnin dardes
formelstrijding vande Oude Hartstrijding
Goudes & de discretie in boeck binnin

De veroordeling van Scheel Jaep in 1619 (Groene Hartarchieven Gouda).

Johan Simense van Soetermeer geëxecuteerd "mit den coorde" (1641 - 1658)

Toen Johan Simense, die afkomstig was uit Zoetermeer, in de zomer van 1658 in het Goudse gearresteerd werd, was hij 17 jaar oud en had hij al een indrukwekkende criminele loopbaan achter de rug, zodat de baljuw tijdens het proces tegen Johan en zijn kompanen de doodstraf kon eisen. Deze eis werd door de schepenen gehonoreerd en Johan Simens werd samen met Johan Andriesz, alias de Nachtegael en Pieter Diricz, alias Caelpop of Lazerus naar het schavot achter het stadhuis van Gouda gebracht en opgehangen. Daarna werden hun lijken door de beul naar het galgenveld buiten de stad gebracht om daar weer opgehangen te worden totdat de lichamen vergaan waren.

Waarschijnlijk leerde Johan Simense nooit een beroep en verkeerde hij van jongs af aan in gezelschap van "gaemdieven ende quaet geselschap" die in hun levensonderhoud voorzagen met bedelen en stelen. Op dertienjarige leeftijd kwam hij in Brielle wegens bedelarij en andere "begane faicten" voor het eerst in aanraking met de justitie en in de twee jaar daarna werd hij naar eigen zeggen nog negen maal gevangen genomen. De plaatsen waar hij gevangen zat liggen, op Purmerend na, in de driehoek Utrecht – 's-Gravenhage - Dordrecht. Tijdens het proces in Gouda in 1658 werd er, althans zo leek het, nauwelijks aandacht geschonken aan het waarom en waarvoor hij gevangen genomen was. De aandacht ging vooral uit naar twee vonnissen in Utrecht. Bij het eerste vonnis wegens diefstal van goederen met een waarde van 250 gulden in Arnhem werd hij veroordeeld tot geseling binnenskamers. Het tweede vonnis in Utrecht wegens diefstal van goud en zilver in Eemnes kwam hem te staan op geseling op het schavot. Ook in de twee nauwelijks omschreven vonnissen in 's-Gravenhage werd hij gestraft met drie en zes jaar verbanning.

HENNEKEN BV

Professionele verhuizers van huis uit.

- Particuliere verhuizingen
- Kantoor- en bedrijfsverhuizingen
- Nationale- en internationale verhuizingen
- Verhuishwinkel
- Verwarmde en beveiligde inboedel-/archiefofslag

Goudstraat 51
2718 RD Zoetermeer
Telefoon: +31 (0)79-361 13 68
E-mail: info@henneken.nl
Internet: www.henneken.nl

 **ERKENDE
VERHUIZERS**

Tijdens de verhoren in Gouda liet Johan zo goed als niets los over zijn delicten, straffen en medeplegers, zijn “*medecomplizen*”. Hij noemde deze laatsten alleen omdat ze tegelijk met hem veroordeeld waren. Zo werd hij in Purmerend tegelijkertijd met een Jan Claesz en Barentgen Maertens gevonnist. Ook in de Haagse vonnissen was sprake van twee kompanen, Abraham Keuyteman en Herman de Moff.

De galg lijkt een alledaags beeld voor deze 17e-eeuwse landlieden op het ijs.
(Coll. Rijksmuseum, Hendrick Avercamp)

Tijdens zijn examinaties bekende Johan dat hij in de periode tussen de lente van 1655 en de zomer van 1658 bij zo'n 21 diefstallen betrokken was. In het voorjaar van 1655 bij een insluiping in een huis achter Hazerswoude, waar hij, samen met Jacob van Leiderdorp, 30 gulden aan geld stal en een insluiping tussen Alphen aan de Rijn en de Gouwesluis waar kleding gestolen werd die later in Leiderdorp verkocht werd. Wat later dat jaar pleegde hij nogmaals een insluiping in Voorburg waar hij voor drie gulden aan linnen stal. Deze drie misdaden hebben enkele specifieke kenmerken. Ten eerste is er sprake van insluiping, er zijn geen sporen van braak aanwezig. Dit werd vooral bij de tweede insluiping heel duidelijk gezegd in het vonnis “*Dat sijn complizen onder de dorpel in huys sijn gecroopen*”. Ten tweede was er sprake van dat er één persoon “*op schiltwacht*”, op de uitkijk, stond terwijl de ander het huis was binnengeslopen. Verder is er sprake van een derde persoon die de gestolen goederen elders verkocht.

In 1656 vonden de insluipingen en inbraken hoofdzakelijk plaats in het gebied tussen 's-Gravenhage, Hoek van Holland en Schiedam. Johan bekende dat hij met Johan Andriesz, alias de Nachtegael en Symon Jansz alias 't Boertgen overdag een huis in Delfland was binnengegaan. Ze kwamen binnen door één van de vensters met “*schudden*” te openen maar vonden niets van hun gading, alles was keurig op slot gedaan. Hierna deed hij met anderen in een steeds wisselende samenwerking Maasland, Honselaarsdijk en Poeldijk aan. De werkwijze was steeds dezelfde: ze slopen woningen binnen op zoek naar geld, sieraden en kleding die door Trijn Jans en Barentgen Maertens ergens anders werden verkocht. Naast deze insluipingen werd er dat jaar, samen met Herman de Moff, Jan de Vlamingh en Jan Bruyn, nog een diefstal gepleegd in een boerderij in Strijen waar geld en sieraden buit gemaakt werden.

Het jaar 1657 begon met een inbraak in een boerderij bij Koudekerk. Samen met Herman de Moff, Jan op de Trappe en een zekere “*Jonck*” brak hij in door met een mes de klink van de achterdeur te forceren en de gestolen goederen werden later door Griet van Amsterdam verkocht. Waarschijnlijk nog dezelfde nacht stal hij met Herman de Moff kleding uit de hooischuit waarin zij geslapen hadden. Deze kleding werd niet verkocht, maar door Herman de Moff aangehouden. In dezelfde tijd werd ook een boerderij aan de IJsseldijk tussen Haastrecht en Oudewater met een bezoek vereerd. Met de Nachtegael, Abraham Keyterman, 't Boertgen en Herman de Moff werd een raam van de voorkamer

De galg van de stad Utrecht, gezien vanaf het Paardenveld in 1756.
(Coll. Rijksmuseum, J.C. Philips)

opengebrouwen en met een paal werden de tralies voor het raam “*aen stucken gebroocken*”. Toen zij eenmaal in huis bezig waren een kast open te breken, werd de boer wakker en moesten zij zich snel uit de voeten maken.

In de herfst van 1657 was hij samen met Jacob van Leyderdorp in de buurt van Haastrecht waar zij “*een hemrock met silveren cnoopen, eenige cleederen ende eenigh gelt*” wegnamen uit een boerderij. De opbrengst, 24 gulden, werd gedeeld.

Hierna trok Johan met zijn metgezellen weer richting 's-Gravenhage. In Voorshoten groef hij zich met 't Boertgen en de Nachtegael een weg onder de dorpel door en opende de deur van de boerderij van binnen uit. Zij brachten een grote kist naar buiten, braken hem open en haalden er de kleding uit. Die werd door Moffe Geert in Rotterdam naar de lommerd gebracht en de opbrengst, 28 gulden, werd onderling verdeeld. Het laatste delict in 1657 was in Rijswijk waar hij samen met Jan Bruyn oude kleding stal door met behulp van een lange stok de kleding tussen de tralies van het raam door uit het huis te vissen.

In 1658 rond Pasen was hij in Schiedam toen hij, na de achterdeur met een mes geforceerd te hebben, met 't Boertgen en Jan Baeff een smederij binnen kwam waar zij een niet afgesloten kast vonden waaruit al het zilverwerk werd gestolen. Door Barentge Maertens alias 't Groentie in Dordrecht werd het voor ongeveer 80 gulden verkocht. In De Lier sloopte Johan een deel van het dak van een boerderij om zo bij de klink van de deur te komen en eenmaal binnen stalen ze “*een hemrock met silvere cnoopen*”. In Maaslandersluis werd nogmaals met de Nachtegael, terwijl 't Boertgen op de uitkijk stond, ingebroken en de buit was een rokjas met zilveren knopen. De rokjas werd in een herberg omgezet in drank en de knopen werden in Leiden verkocht.

Men ging steeds driester te werk. In juni 1658 werd in Noordwijk een venster in een achterhuis opengebrouwen en slopen ze door het huis langs het bed waarin de bewoners lagen te slapen. Ook dit keer bestond de buit weer uit zilverwerk en kleding.

In juli 1658 was Johan met 't Boertgen, Jan Bruyn en de Nachtegael bij een boerderij tussen Aarlanderveen en Nieuwkoop aanbeland en om binnen te komen brak hij het deurtje van de koegrup open. Eenmaal binnen vond hij de sleutels van een grote kist aan een stoel hangen en uit deze kist stal hij ongeveer 54 guldens, drie gouden ringen en 5 zilveren knopen.

Dezelfde dag werd nogmaals ingebroken in Aarlanderveen. Hij ging met 't Boertgen het huis binnen terwijl de Nachtegael en Jan Bruyn op de uitkijk stonden. Ze sneden de 28 zilveren knopen van een rokjas af. De knopen werden door de Nachtegael in Oudewater verkocht voor 6 guldens en 7 stuivers.

In juli 1658, drie weken voor zijn arrestatie in Gouda, was hij met dezelfde bendeleden “*aen den Rijpweteringb*”. Ook nu werden ruiten uitgesneden en werd uit een openstaande kist kleding gestolen die in Korteraar bij Abraham den pinceelmaecker verkocht werd voor ongeveer 14 gulden.

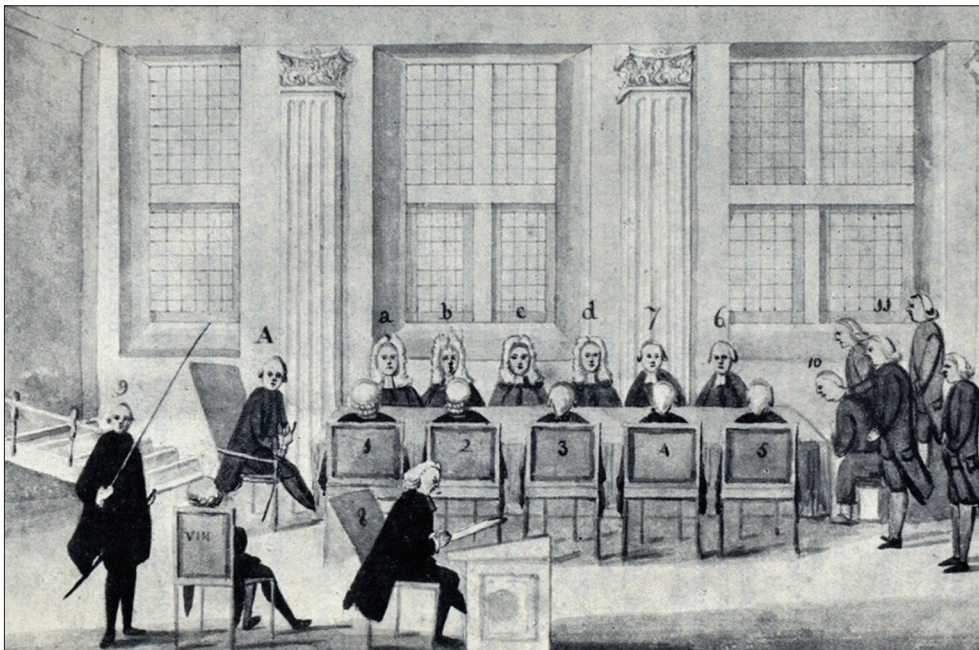
Zijn laatste inbraak vond plaats in Middelburg, tussen Waddinxveen en Gouda, in gezelschap van Abraham Keuyteman, Jan Bruyn en Symon Andries. Met een mes werd een raam opengebroken om een deur te openen. Met Abraham Keuyteman brak hij een kast open en de spullen die daarin lagen werden door Jannitgen Jans van Delft verkocht. Na deze inbraak werd Johan Simense gevangen genomen, waar en wanneer werd niet vermeld, maar de hele groep werd gearresteerd en gevangen gezet op de Tiendewegspoort, waar Johan tot zijn executie zou verblijven.

Pieter Dirkse van der Klerk (1772 – n. 1801)

De derde Zoetemeerder die in Gouda veroordeeld werd was de 26-jarige Pieter Dirkse van der Klerk, alias Piet Muys, geboren in Noordwijk en ten tijde van zijn arrestatie woonde hij bij Michiel Ruys in de droogmakerij bij Zoetermeer. Hij was ongehuwd en van beroep daggelder. In 1784 was hij op twaalfjarige leeftijd uit het ouderlijk huis vertrokken en bij zijn tante gaan wonen. Vanaf die dag verdiende hij de kost als daggelder. Eén van zijn eerste baantjes was bij een boer in Noordwijk van wie hij later een paard zou stelen. Hier bleef hij ongeveer drie maanden en na een ongeluk, waarbij hij zijn duim verloor, ging hij terug naar zijn ouders in Noordwijk.

In 1792 deed Pieter een poging om op een andere manier aan de kost te komen; hij ging naar Delft om dienst te nemen in het leger. Zijn militaire loopbaan was van korte duur, na twintig minuten stond hij weer op straat en was ontslagen zoals hij zelf zegt “*omdat ik mijn duim kwijt was*”. Hierna restte hem niets anders dan daggelder te blijven. Pieter Dirkse werd op donderdag 12 mei 1796, toen hij een paard binnen Gouda verkocht had, gearresteerd omdat men vermoedde dat het paard gestolen was en men verdacht hem van meerdere paarden-diefstallen. Tijdens de ondervragingen door de rechtbank bleek al snel dat deze vermoedens juist waren. Pieter bekende gedurende de verhoren de diefstal en verkoop van een viertal paarden. Op 11 juli 1796 werd het requisitoir voorgelezen en op de vraag of dit correct was, zei hij dat hij er niets aan toe te voegen had en zette als handtekening een groot plusteken omdat hij niet kon schrijven. Uit de verhoren en tussentijds verkregen informatie bleek dat Pieter deze diefstallen had gepleegd op verzoek van anderen “*die dit werk reeds bij de hand hadden*” en tot aan het einde van zijn proces zou hij blijven volhouden dat hij deze personen niet bij naam kende. Hij bekende dat hij begin januari 1796 zijn eerste paard gestolen had in Veur (Leidschendam) bij Dirk, Jan en Leendert Bentvelzen, zonen van Kees Leenens, waar hij eerder een poosje gewerkt had en het voor 28 gulden in Santpoort buiten Haarlem aan een onbekend persoon verkocht had. Het tweede paard stal hij in januari “*zijnde twee dagen na Drie Koningen*” bij Joris Boon alias Roode Joor, een boer die tussen Katwijk en Noordwijk woonde. Ook dit paard verkocht hij in Santpoort voor 27 gulden, nu aan een melkboer.

Begin februari 1796 stal hij zijn derde paard in Katwijk-Binnen. Ook nu ging hij weer naar Santpoort om het dier daar te verkopen. Maar er dreigde iets mis te gaan en op aanraden van iemand, die niet anders vermeld wordt dan “*die man*”, liet hij het paard daar achter en vertrok zonder het geld. Het vierde paard wordt 11 mei 1796, de woensdag voor zijn arrestatie in Gouda, gestolen uit een weiland in Voorhout en dit paard werd op de markt in Gouda voor 42 gulden aan een onbekende verkocht.

De Goudse vierschaar in de 18e eeuw. A is de officier, 10 de verdachte .
(Coll. Museum GoudA)

Alle vier de paardendiefstallen verliepen volgens een vast patroon. Naast de paarden werden ook de hoofdstellen om de paarden mee te leiden gestolen. De diefstal van deze hoofdstellen werd in het vonnis samengevat onder één noemer, het waren “*andere zaken van minder aanbelang*”.

Tijdens zijn verhoren kwamen nog twee andere “*zaken van minder aanbelang*” aan de orde die in het vonnis niet meer vermeld werden, misschien omdat ze niet bewezen konden worden. Op de vraag of hij eerder met de justitie in aanraking was geweest ontkende hij en op de vraag hoe hij dan aan de littekens die op eerdere geseling leken was gekomen, zweeg hij in alle talen.

Ook verdacht men Pieter van lidmaatschap van een bende die zich gespecialiseerd had in het stelen van paarden, maar ondanks dat de ondervragers hier

herhaaldelijk op terugkwamen, bleef hij dit ontkennen. Wel bekende hij dat hij “op aanzoek van anderen, die dit werk reeds bij de hand hadden”, paarden was gaan stelen. Dit was een reden voor Hanzo Lemstra van Buma, de hoofdofficier van justitie van Gouda, om de zwaarste straf die op veediefstal stond te eisen. Hij eiste dat Pieter Dirkse van der Klerk, als voorbeeld voor anderen, met de dood gestraft zou worden “om gebracht te worden ter plaatse alwaar men gewoon is ter stede criminele justitie de doen, en aldaar zal worden gestraft met de koorde, dat er de dood na volg”. De rechtbank, “het Committé Judicieel der stad Gouda”, vonniste milder en op 7 september 1796 werd Pieter in naam van ’t Volk van Holland veroordeeld. Dit vonnis werd voltrokken op 22 september 1796 op het schavot achter het stadhuis van Gouda waar hij onder een opgerichte galg moest staan met een strop om den hals ten teken dat hij eigenlijk de doodstraf verdiend had. Daarna werd hij ter discretie van ’t Comité Judicieel wel strengelijk gezeseld en gebrandmerkt met het stadswapen. Na dit alles volgde nog een tuchthuisstraf van zes jaar waar hij moest werken voor de kost en daarna wachtte hem nog een verbanning “voor altoos” uit Holland en West-Friesland. Daarnaast moest hij ook alle kosten, voortvloeiende uit het proces betalen. Echter onder het vonnis verklaren de Leden van ’t Comité Judicieel dat Pieter officieel te kennen heeft gegeven geen goederen te bezitten waarmee de gevangenis- en justitiekosten betaald konden worden. In het archief van het Comité van Justitie zijn nog twee stukken te vinden die op hem betrekking hebben. Van tijd tot tijd was het mogelijk een verzoek in te dienen tot strafvermindering. De commissarissen overlegden dan met de regenten van het tuchthuis over het gedrag van de verzoeker en per geval werd bezien of dit kon worden toegestaan. In beide gevallen werd over Pieter gezegd dat men geen klachten over hem had en dat hij ook geen klachten over de behandeling van de regenten had. Na 18 maart 1801 verdween Pieter uit het zicht.

Bronnen Streekarchief Midden-Holland

SAMH, Gouda, Oud Rechterlijk Archief (ORA)-37 Vierschaarboek 9/8/1619 - 13/5/1620

SAMH, Gouda, ORA-120 Vierschaarboek 12/02/1777 – 19/12/1781

SAMH, Gouda, ORA-125 Stukken van het Committé van Justitie dd. 4/10/1799 en 18/3/1801.

SAMH, Gouda, ORA-166 t/m 175, de examinatieboeken

SAMH, Gouda, ORA-176 t/m 181, de Criminele Vonnis- of Correctieboeken 6/4/1447 t/m 19/12/1810.

SAMH, Gouda, ORA-187, het minuutvonnissenboek van de Bailliu 4/9/1621 – 15/12/1637

SAMH, Gouda, ORA-197 en het Judiciële Actenboek 15/12/1702 – 3/4/1690 met drie vonnissen.

SAMH, Schoonhoven, ORA-83

Trouwgedrag in Zoetermeer-Zegwaart in de 19e en vroege 20e eeuw

Ronald Grootveld

Dankzij de vrijwilligers die alle huwelijksakten van Zoetermeer en Zegwaart hebben ingevoerd in een database, kunnen we daar tellingen op loslaten en zo gegevens verkrijgen over het trouwgedrag in die gemeenten. Het bestand omvat de periode 1812-1935. In 1812 is de Burgerlijke Stand ingevoerd en sinds die tijd bevatten de huwelijksakten een aantal standaard gegevens. In 1935 ging de gemeente Zegwaart op in Zoetermeer. Tot die tijd kunnen de dorpen onderling worden vergeleken.

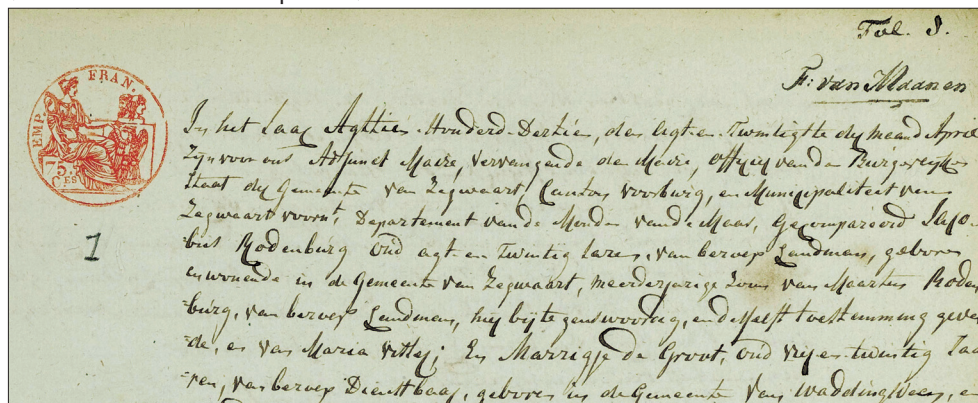
Aantal en houdbaarheid van de huwelijken

Tussen 8 mei 1812 en 18 april 1935 zijn in Zegwaart 1559 huwelijken gesloten. Slechts zeven daarvan zijn later door echtscheiding ontbonden. In Zoetermeer waren dat 1154 huwelijken, waarvan er vier strandden.

Het aantal huwelijken per jaar is in de 19de eeuw opvallend stabiel en neemt pas na 1918 aanzienlijk toe. Tussen 1812 en 1918 werden er in Zegwaart tussen 10 en 13 huwelijken per jaar gesloten. Een nog onverklaarde uitschieter vormt de periode 1821-1830 met gemiddeld 16 huwelijken per jaar en vanaf 1919 is het aantal huwelijken gemiddeld bijna 20 per jaar. In Zoetermeer blijft het aantal huwelijken tussen zes en 12 per jaar, alleen in de jaren 1921-1930 zijn het er gemiddeld 14.

Zegwaart had altijd al meer inwoners dan Zoetermeer. Rond 1810 waren er 1250 Zegwaarders en 1000 Zoetermeeders. Zegwaart groeide met een factor 2,5 naar 3100 inwoners in 1935, Zoetermeer had er toen 1800 (1,8 maal zo veel als rond 1810).

Deze Zegwaartse huwelijksakte uit 1813 is nog op Frans gezegeld papier geschreven (met dank aan keizer Napoleon).

Tijdstip van huwelijksvoltrekking

Als je naar het seizoen kijkt, zijn er gedurende de gehele periode opvallend meer huwelijken in het voorjaar gesloten (april t/m juni, heel vaak in mei) dan in de andere drie kwartalen van het jaar.

Het tijdstip van huwelijk afgezet tegen de geboorte van kinderen laat zien dat in Zegwaart na het huwelijk nog 23 erkenningen van eerder geboren kinderen plaatsvonden en in Zoetermeer 19. Het aantal kinderen van ongehuwde moeders, die dus nooit trouwden, bedroeg in Zegwaart 179 (2,3 % van het aantal kinderen) en in Zoetermeer 59 (1,2 %). In Zegwaart vond 3/4 en in Zoetermeer 2/3 van de “onwettige” geboorten plaats vòòr 1861. Daarna neemt het aantal in rap tempo af. De Zoetermeerse meisjes letten dus aanzienlijk beter op, zeker als je het afzet tegen het landelijke cijfer: in 1900 was 2,6% van de geboorten buiten het huwelijk. Helemaal zuiver zijn deze cijfers niet, omdat het aantal meisjes dat buiten de gemeente beviel hier niet in is verwerkt.

De ongelukkige meisjes kregen meestal maar één buitenechtelijk kind. In Zoetermeer waren tussen 1812-1935 vier meisjes die elk twee kinderen kregen. In Zegwaart waren dat er aanzienlijk meer: 13 meisjes met twee kinderen, zes meisjes met drie kinderen en Pleuntje Buitendijk met maar liefst zeven kinderen buiten de echt. Uit de doopboeken van de kerk blijkt wel dat deze zeven kinderen van dezelfde vader waren; toch trouwden ze niet.

Herkomst van de echtelieden

Een kwart van de bruidegoms is geboren in de plaats waar ze trouwden en als je Zoetermeer-Zegwaart als twee-eenheid beschouwt, trouwt ruim een derde (37%) van hen in zijn geboorteplaats. Van de bruiden trouwt ongeveer de helft in hun geboorteplaats, voor Zoetermeer-Zegwaart samen is dat zelfs rond de 60%. In Zegwaart kwam tussen 1812 en 1935 20% van de bruidegoms en 13% van de bruiden uit omliggende gemeenten. In Zoetermeer lag dat iets hoger: 23% van de bruidegoms en 21% van de bruiden. De overige partners waren verder weg geboren, wat echter niet wil zeggen dat ze ten tijde van hun huwelijk hier niet woonden. Meestal was dat namelijk wel het geval.

In de gehele periode kwamen slechts acht Zegwaartse bruiden uit het buitenland en maar 16 bruidegoms. Naast drie Belgen en een Pool (in 1822), waren zij allemaal geboren in Duitsland. Opvallend is het aantal aanstaanden dat uit Hopsten in Pruisen komt. Maar liefst drie jongens en een meisje, die hier tussen 1822 en 1839 trouwden, kwamen uit die plaats. Het betrof de families Teeken, Plagemann, Ötker en Gahrmann. Nog in 1856 trouwde hier een jongen Gahrmann, geboren in Hopsten, die blijkbaar in 1839 met zijn moeder hier naar toe was gekomen.

Cent Kruik en Margarietha Zwarts trouwden in 1879.

(Coll. A. Kardol, Pijnacker; foto A. Greiner, Amsterdam)

Zoetermeer had acht buitenlandse bruiden en zeven buitenlandse bruidegoms. Ook hier kwamen drie meisjes en een jongen uit Hopsten (Schulte, Peters, Teeken).

Ook valt op dat bij twee bruidsparen de partners uit Schwagstorf in Hannover kwamen.

Leeftijd van het jonge paar bij het eerste huwelijk

De gemiddelde leeftijd van de bruidegoms is in Zegwaart van 1812 tot 1935 tussen 25,9 en 28,1 jaar. In Zoetermeer loopt die uiteen van 26,6 tot 28 jaar. Landelijk was de bruidegom in 1900 gemiddeld 29,3 jaar. De bruiden zijn bijna altijd twee jaar jonger dan de bruidegoms. Hun huwelijksleeftijd loopt in Zegwaart van 1812 tot 1935 heel langzaam af. Hij beweegt zich tussen 23,8 jaar en 26,3 jaar maar na 1900 daalt de gemiddelde bruidsleeftijd naar 24,1 / 24,9. In Zoetermeer schommelt de gemiddelde bruidsleeftijd tussen 1812 en 1935 tussen 24,4 en 25,7 jaar. Landelijk waren de bruiden 26,7 jaar in 1900. Opvallend is dat de Zoetermeerse aanstaanden de gehele periode gemiddeld bijna een jaar ouder zijn dan hun Zegwaartse burenen. De jongste bruidegom was boerenknecht Nicolaas van der Zijden, die in 1921 op 17-jarige leeftijd trouwde met Pietertje Verkerk, 26 jaar oud. Zij waren toen al bijna 4 maanden vader en moeder en Pietertje had al een dochtertje van haar jong overleden eerdere man. De oudste bruidegom was weduwnaar Leendert Bol, die in 1887, 82 jaar oud, trouwde met de 51-jarige weduwe Maijke van Slooten. Leendert zou 87 worden.

Er waren vier bruiden van 16 jaar: Cornelia van Schaik, die hier in 1820 trouwde met Gerhardus Arnoldus Teunisse, Hendrica Kippersluis, die in 1864 met Leonardus van Stijn trouwde, Antje Neeltje Jacobs, die in 1881 trouwde met Zeger van der Stelt en Jacomina Johanna Deurloo, die in 1931 trouwde met Machiel Gorissen. De oudste bruid was Johanna van Heiningen, 68 jaar, die in 1917 trouwde met de enkele jaren jongere Adrianus van der Hoeven.

Mogelijke conclusies

Het is lastig conclusies te trekken uit deze cijfers op hoofdlijnen. Toch valt een aantal zaken op. In Zoetermeer trouwden minder mensen – en ze trouwden later – dan in Zegwaard, ook als je het afzet tegen de bevolkingsomvang. Daarbij is dan aangenomen dat het aantal buiten de gemeente huwendes een relatief gelijk patroon vertoont met de hier geregistreerde huwelijken. Ook is het aantal ongehuwde moeders in Zegwaard aanzienlijk hoger dan in Zoetermeer, waarbij ze in Zegwaard ook veel vaker in herhaling vielen. Wellicht heeft dit met de samenstelling van de bevolking te maken? Harde analyses ontbreken nog maar de algemene indruk is dat in Zoetermeer meer welgestelde boeren woonden en in Zegwaard vooral middenstanders en arbeiders. In 1846 bijvoorbeeld protesteert Zoetermeer tegen een plan tot samenvoeging met Zegwaard. Zoetermeer is rijk, te danken aan de verkoop van landerijen “in vroeger tijd”. Zegwaard is meer bevolkt en “verre de meesten harere ingezeetenen behooren tot den behoeftigen en bedelende stand, welke laatste met hun schandelijk bedrijf dagelijks het platteland afloopen en verontrusten en alzoo aan hunne gemeente wijd en zijd eene niet benijdenswaardige vermaardheid hebben verschaft.” Een paar jaar later voert Zegwaard aan dat de Zoetermeerse arbeiders bijna allemaal in Zegwaard wonen omdat de boeren in Zoetermeer geen huisjes bouwen. Zoetermeer ontkracht dit door te stellen dat Zoetermeerdere nauwelijks eigendom in Zegwaard hebben. Bovendien is de zuidwestzijde van de Voorweg, een der volkrijkste gedeelten van de gemeente, geheel met arbeidershuisjes bebouwd, evenals de Delftse- en Leidsewallen. Aldus vergrootten beide gemeenten elkaars verschillen uit, tot ze in 1935 alsnog in redelijke harmonie werden samengevoegd.

De cijfers in dit artikel vormen slechts een basis voor verder onderzoek. Religieuze achtergrond en beroepen kunnen worden betrokken, cijfers van andere gemeenten vergeleken, kortom: voldoende stof tot onderzoek!

Bronnen:

Gemeentearchief Zoetermeer:

Registers Burgerlijke Stand Zoetermeer en Zegwaard 1812-1935

Notulen Gemeentebestuur Zoetermeer 1846 en 1850

www.cbs.nl (bevolkingsstatistiek)

Toon Smits wilde niet in dienst: de militieregisters als bron voor genealogie

Ellen van der Heijden-Smits

Op 27 februari 1815 trad de eerste Militiewet in werking in het nog jonge Koninkrijk der Nederlanden. Per 100 inwoners werd tenminste één militiekandidaat aangewezen om de dienstplicht te vervullen. Elke jongeman, gaande in zijn 19de levensjaar, werd verplicht zichzelf in te schrijven in de woonplaats van zijn ouders. Elk militiekantoor hield een loting onder beschikbare jongemannen. Zo verkreeg elk militiekantoor voldoende kandidaten die ook daadwerkelijk de dienstplicht moesten vervullen.

Door het project “Vele Handen” zijn de militieregisters van diverse plaatsen op internet beschikbaar gemaakt via de site www.militieregisters.nl. Voor familieonderzoek een interessante bron. Buiten genealogische informatie is er aanvullende informatie beschikbaar over de deelnemers aan de militie. Bijvoorbeeld over het beroep, de plaats waar het beroep werd uitgeoefend, het signalement van de kandidaat, redenen voor afkeuring. Of de functie die men kreeg als de kandidaat in dienst moest treden met daarbij de naam en locatie van het regiment. Deze genealogische bron maakt het mogelijk vier zonen uit één gezin te volgen in de tijd, namelijk die van mijn voorvaderen Smits. Naast het papieren archief was er ook een mondelinge overlevering. Mijn vader vertelde mij als kind ooit dat onze familie uit Scherpenzeel afkomstig was. Onze voorouders zouden ooit zijn gevlucht voor het leger. Hoe het precies zat wist niemand meer. En wat klopte er nog van zo’n vaag verhaal na circa 180 jaar. In de militieregisters van Zoetermeer, Zegwaart en die van Barneveld vond ik gegevens. Daarna volgden de stamboeken van de nationale militie. Samen gevoegd met alle gegevens van de Burgerlijke Stand vormden ze een familie verhaal met een verrassend resultaat.

Boerderij Groot Vinselaar in Stoutenburg. (Coll. Historische Kring Leusden)

Het gezin Smits bestond uit de pater familias Jan Smits en zijn echtgenote Gijsbertje Teunissen Boersen. Zij woonden in het buurschap De Glinde onder Barneveld ten tijde van de nieuwe Militiewet in 1817. Jan was wever en boerenknecht en werd als eerste generatie Smits in Nederland geboren. Hij werd vermeld als wapendragend burger te Barneveld in het gelijknamige register van 1798. Gijsbertje was naaister en dagloonster. Zij was (boeren)dochter van Teunis Boersen en Mechteltje Hanissen die een groot gezin hadden in Scherpenzeel. Het gezin van Jan en Gijsbertje bestond rond 1817 onder anderen uit hun zonen Toon (1791), Teunis (1794), Henricus (1805) en Willem (1814).

Een vroege gewetensbezwaarde

In het militieregister leidde het spoor al snel naar Teunis Smit. Omdat Teunis in 1817 als 23-jarige jongen in de juiste leeftijdscategorie viel, werd hij opgeroepen zich te melden als militiekandidaat. De kandidaten ontvingen een algemene verordening waarin stond dat zij zich moesten melden bij het gemeentehuis van hun geboorteplaats. Teunis werd door zijn moeder Gijsbertje Boersen aangemeld voor militaire dienst bij het militiekantoor 3 te Barneveld. Zoals gemeld, Teunis was op dat moment 23 jaar. Dat leek misschien wel oud, maar het was de inwerkingtreding van de eerste militiewet. Alle jongens van deze lichter waren geboren in 1794.

Uit latere militieregisters bleek dat er op jongere leeftijd werd opgeroepen. Teunis woonde op het moment van aanmelding niet bij zijn ouders thuis. Hij werkte als boerenknecht op boerderij Groot Vinselaar, vlakbij Kasteel Stoutenburg in Stoutenburg. In navolgende jaren stond Teunis telkens als dienstplichtige geregistreerd maar de vermeldingen waren steeds verschillend in het inschrijvingsregister. Achtereenvolgens werd hij volgens het register geboren te Leusden, daarna te Hamersveld en Hamersode, Hamersfeld te Utrecht en als laatste te Stoutenburg.

Zijn geboortedatum was steeds de juiste, namelijk 8 augustus 1794. Zijn echte geboorteplaats was Scherpenzeel en hij werd Rooms-katholiek gedoopt in het nabij gelegen Renswoude. Teunis verdiende de kost als boerenknecht en werkte in de omgeving van Leusden. Zijn verblijfplaatsen werden in het militieregister vermeld en waren achtereenvolgens Hoevelaken, Stoutenburg, Soest en Leusden. Tijdens zijn verblijf in Soest gebeurde er iets waardoor hij een “*kwaad been*” opliep. Mogelijk was er opzet in het spel: het was duidelijk dat Teunis niet in dienst wilde. Bij het laatste bezoek aan het militiekantoor reclameerde hij tegen de inschrijving. De uitspraak van de militieraad bleef echter dezelfde. Teunis werd aangewezen voor de dienst. Hij werd goedgekeurd maar helaas vermeldt het register niet waar hij werd ingedeeld. Daarna waren er geen verdere vermeldingen.

Bij het laatste militiekantoorbezoek werd zijn lengte genoteerd. Teunis was 5 voet, 3 duim en twee streken. De Gelderse maten in ogenschouw nemende, was zijn lengte waarschijnlijk 1.65 m. Zijn verdere signalement werd niet opgeschreven. Teunis verdween vervolgens samen met zijn broer Toon. Toon was degene die na Teunis het eerst in aanmerking kwam voor de dienstplicht van het gezin Smits. Immers als oudste der ongehuwde zonen, zou hij de eerstvolgende broer zijn die zich moest melden op het Barneveldse militiekantoor. Het zou anders lopen. Toon had, net als Teunis, geen militieverlof van de Barneveldse autoriteit gekregen. Sterker nog, Toon was onvindbaar in de militieregisters.

Teken van leven

Op 21 september 1818 lieten de broers weer een teken van leven achter in de archieven. De broers Antonij en Teunis, woonden in het huis met het nummer 28 in Benthuizen. Doordat Toon Smits als getuige optrad bij een geboorteaangifte op de Mairie van Benthuizen stond hun aanwezigheid in onze regio middels de aktedatum onomstotelijk vast. Wat later, op 30 oktober 1818, was Toon ook huwelijksgetuige van Theodorus Zielis en Anna Christina Kock in Benthuizen omdat hij lezen en schrijven had geleerd. Teunis, met zijn "*kwade beenen*", overleed in november 1823 in Zegwaart en werd waarschijnlijk begra-

Het gezin Smits-Geurs omstreeks 1905. (foto M.J.A. van Leeuwen)

ven op de begraafplaats bij de Oude Kerk aan de Zoetermeerse Dorpstraat. Tot dat moment woonden de broers gezamenlijk aan de Zegwaartseweg op nummer 168 (huidige locatie: tussen Zegwaartseweg 148 en 148a). Toon verdiende de kost met klompen maken en werken als boerenknecht. Dat klompen maken leerde hij van zijn vader, die het ook weer van zijn vader had geleerd. In het begin van hun “vlucht” hielden de beide jongemannen zich gedeisd. Nadat ze wat beter waren ingeburgerd, trad Toon op als getuige. Hij had leren lezen en schrijven. Hij ontmoette een leuk meisje, Antje Hofstede in Zegwaart en ging samenwonen. Dat was geen vrijwillige keuze. Ongehuwd samenwonen was, in die tijd, not-done. De reden was simpelweg dat hij niet kon trouwen. Toon had geen bewijs waaruit bleek dat hij had voldaan aan de nationale militieplicht. Hij was immers gevlucht. De Burgerlijke Stand mocht alleen een trouwakte afgeven als je deze documenten kon overleggen. Toon was onbedoeld modern voor zijn tijd!

De overige zonen

De gebroeders Smits, Teunis en Toon, keerden waarschijnlijk niet meer huiswaarts. Wel was er contact met de Gelderse tak en wisten de ouders Jan en Gijsbertje waar hun kinderen verbleven. Bij de doop in 1821 van de eerste zoon van Toon en Antje, traden zijn broer Henricus en zijn zuster Geertje op als doopgetuigen in de Zoetermeerse Nicolaaskerk. Zij waren speciaal voor deze gelegenheid uit Achterveld afgereisd. De derde broer Henricus, geboren op 28 februari 1804 te Stoutenburg, werd opgeroepen in het jaar 1824. Zijn inschrijving bij het militiekantoor te Barneveld werd gedaan door zijn vader, Jan Smits. Hij had de 19-jarige leeftijd bereikt en moest opkomen voor zijn lotingsnummer. Na de loting van 5 april 1824 in Barneveld volgde zijn benoeming tot fuselier op 10 mei 1824, met stamboeknummer 11830. Zijn dienstverband werd op vijf jaar vastgesteld bij de 4e Compagnie. 3e Battallion der 7e afdeling Infanterie.

Op 10 mei 1824 werd hij ingelijfd. Zijn signalement luidt als volgt: lengte 1 el, 6 palmen, 3 duimen en 8 strepen. En het aangezicht rond, voorhoofd groot, ogen blauw, neus klein, mond idem, kin rond, haar bruin, wenkbrauwen idem. (Bij de invoering van het nationaal metriek stelsel in 1820 handhaafde men de namen, maar golden de nieuwe maten. Henricus was dus 1.63 meter en 8 millimeter lang. Red.) Na een korte periode ging er iets mis met Henricus. Op 6 oktober 1825 werd hij opgenomen in het militair hospitaal in Kampen en op 2 november 1825 overleed hij in de ziekenzaal aan de gevolgen van melancholia. Dat was, mogelijk voor Henricus, een gemoedstoestand die leek op een depressie of een onvervuld verlangen naar huis. Dit feit werd volgens een afgegeven verklaring door de officier van gezondheid J. Bausch en de tweede luitenant menagemeester Wagener op de Kampense overlijdensakte vermeld.

Met de inlijving van Henricus kwam op 10 mei 1824 de dienstplicht voor Toon te vervallen wegens broederdienst. Toon wilde na het overlijden van zijn eerste partner Antje Hofstede in 1825 opnieuw een verbintenis aangaan met een jongedame. Door de broederdienst van Henricus lag de weg naar het huwelijk voor hem open. In 1826 trouwde hij in Zegwaart voor de eerste keer officieel met Adriana Reijgersbergen, weduwe van Cornelis Tetteroo. Hij verklaarde uitdrukkelijk in zijn trouwakte dat volgens de wet op de dienstplicht van 1817 er geen verplichting meer bestond voor hem om dienst te nemen.

De laatste en vierde jongeman Smits van het gezin, genaamd Willem, geboren 30 maart 1814 te Stoutenburg, werd alsnog in 1834 opgeroepen. Willem woonde niet thuis. Hij werkte als boerenknecht en dagloner bij boerderij 't Kwade Gat in Stoutenburg. Hij had zichzelf gemeld bij militiekantoor 3 in Barneveld. Zijn vader Jan werkte nog steeds als boerenknecht, inmiddels 53 jaar. Bij het militiekantoor volgde natuurlijk het optekenen van zijn signalement. Zijn lengte is circa 1,65 cm. Zijn aangezicht was ovaal, ogen blauw, voorhoofd hoog, mond klein, kind rond, haar donkerbruin, wenkbrauwen idem. Bij de gehouden loting ontving hij het lotingsnummer 80. De militieraad gaf hem uiteindelijk finale vrijstelling wegens broederdienst en het register maakt melding van het overlijden tijdens de dienst van zijn broer Henricus. Willem trad later in het huwelijk met Cornelia Zandbrink en hield er een klein boerenbedrijf op na in Stoutenburg.

Uitsnede uit het paspoort voor Antonie Smits, 1878

De volgende generaties Smits in Zegwaart

Toen was het (militieplicht) tijd voor de jongere Zegwaartse generatie Smits. Slechts één van de twee zonen van Toon Smits en Antje Hofstede, Petrus Smits (geboren in 1823 te Zegwaart) zou in 1842 in het militieregister van Zegwaart als dienstplichtige worden aangemerkt. Bij zijn huwelijk in het jaar 1846 te Zegwaart met Wilhelmina van der Burg werd melding gemaakt van zijn volbrachte militieplicht. Zijn oudere broer Jan (geboren 1821 te Zegwaart) was van de lichterding van 1841. Wegens lichaamsgebreken werd hij uiteindelijk finaal afgekeurd door de militieraad. Uit mondelinge familieoverlevering was van Jan bekend dat hij bijzonder slechte ogen had.

Dienstplicht voor de kleinzoon van Toon Smits en Antje Hofstede

Niet onvermeld mag blijven, dat mijn overgrootvader Antonie Smits, geboren te Zegwaart op 18 juli 1853, kleinzoon van Toon Smits en Antje Hofstede, het er goed van afbracht tijdens zijn dienstplicht. Op 12 mei 1873 werd hij ingelijfd bij het 4e Regiment der Infanterie als milicien te Leiden met stamboeknummer 61060. In het stamboek staat zijn staat van dienst vermeld als volgt. Op 14 juli 1874 met onbepaald verlof, 3 augustus 1875 keerde hij terug bij het korps, 2 september 1875 met onbepaald verlof, 4 mei 1876 bij het korps terug, 7 juni

Uitnodiging

Wij nodigen u, als lezer van het 't Seghen Waert uit om met twee personen onze nieuwe lunchkaart uit te proberen. Kom een keer bij ons lunchen en u 'reken' maar een lunchgerecht af*.

Is dat niet mooi?

Lunchbon

The OLD PAL

The Old Pal
Oostwaarts 4
Stadshart Zoetermeer
079 342 58 55
www.theoldpal.nl

* het duunste gerecht wordt in rekening gebracht.
Consumpties zijn uitgesloten van deze actie

Deze bon is geldig tot 31 december 2014

1876 met onbepaald verlof. Op 11 mei 1878 ontving hij elf gulden en twaalf en een halve cent wegens verdiende gage. Ook ontving hij een paspoort en bewijs van goed gedrag op 11 mei 1878 van Kolonel Westenburg. De gepasporteerde milicien kon vrij en ongehinderd langs alle burgerlijke en militaire autoriteiten en men moest hem zo nodig hulp en bijstand verlenen. De militieregisters van Zegwaart geven het volgende signalement van hem: lang 1.66 cm., aangezicht ovaal, voorhoofd rond, ogen bruin, neus spits, mond gewoon, kin rond, haar bruin, wenkbrauwen bruin.

Mondelinge overlevering

Volgens het overleveringsverhaal zou “onze voorvader ooit voor het leger gevlucht” zijn. Het verhaal zou ook nog uit een nog eerdere generatie kunnen zijn ontstaan. De opa van Toon, Teun, Henricus en Willem, was de uit Laer, Munsterland, afkomstige wever Antonij Smits/Schmitz die was gehuwd met Hendrina Wents/Wens. Deze Antonij emigreerde rond 1758 vanuit Munsterland, naar de omgeving van de Buurschap De Glinde onder Barneveld. Het plaatsje Laer bevond zich zo’n 25 kilometer van de stad Münster.

Het is mogelijk dat inlijving in het leger, hetzij vreemd, hetzij bij eigen autoriteit, de reden van vertrek was geweest van de Laerse Antonij Schmitz naar Gelderland. Allerlei oorzaken waaronder oorlogsgeweld, de wederopbouw van het Munsterse gebied en de slechte economische vooruitzichten hebben ervoor gezorgd dat er een trek ontstond naar Nederland. De emigratie naar het gebied rond Barneveld zette zich al in gang rond het jaar 1700. Bij oorlogsgeweld werd er gerekruteerd door alle betrokken vechtende partijen. Als Munsterlander liep je een hoog risico om te worden ingelijfd bij zowel de eigen als de vreemde krijgsmacht. Barneveld was een populaire plaats onder de Laerse inwoners. De pastoor van de Sint Bartholomäusparochie in Laer speelde daarbij een grote rol en ook mond op mond reclame zorgde voor emigratiepromotie onder de Laerse families. De nieuwkomers in het buurschap Barneveld en omgeving waren zeker welkom en zorgden voor nieuw bruidegombloed. Overigens maakten alle zonen, als tiener of kind, de Franse inval in de winter van 1795 mee in het buurschap Barneveld. Tot in Achterveld en De Glind hadden de inwoners schade geleden en waren de soldaten geen graag geziene gasten.

Vooruitgang was het doel van de nieuwe generatie in hun nieuwe vaderland en verplichte deelname aan een leger was niet iets waar zij warm voor liepen als kleinzoons van een geëmigreerde Munsterlander. De al ingeburgerden, ook uit Munsterland afkomstige emigranten, hielpen de nieuwkomers met hun zaken, behuizing, leningen. De godsdienst speelde ook een rol. Een kleine maar levendige katholieke gemeenschap breidde zich uit in het Gelderse Achterveld. Uit onderzoek komt naar voren dat bij vele emigranten van toen afkeer van dienst-

plicht bestond en dat er voor gekozen werd om weg te trekken vanwege mogelijke rekrutering bij 's lands eigen leger of bij de tegenpartij. Ook bij deze families zijn de overleveringsverhalen van toen doorgegeven. Door de jaren heen waren meerdere familieleden Smits niet gek op verplichte deelname aan het leger. In de jaren '49/'50 van de twintigste eeuw kwam de MP (militaire politie) af en toe zoeken in Zoetermeer naar een Smits met heimwee naar huis. Bij het informeren naar de "dienstplichtige" ter plaatse, werd dan vaak gezegd dat hij net weer weg was. De MP's hadden niet door dat het de dienstplichtige zelf was die hen aan de deur te woord stond. De broertjes Smits leken namelijk ook heel erg op elkaar en verschilden niet veel in leeftijd. Hier dekte het lied "*o was ik maar bij moeder thuis gebleven*", geheel de lading.

Tenslotte wil ik ook de gevoelige aard van sommige Smitsen niet onvermeld laten. Geweten en het geloof speelden ook mee. Het lag niet bij iedereen in zijn aard de wapens op te pakken en een medemens neer te kunnen schieten. Hierbij denkend aan Henricus Smits, de zoon uit het gezin van Jan en Gijsbertje Smits, die de verplichte rekrutering niet heeft kunnen accepteren, toch in dienst moest en mogelijk geprobeerd heeft zich van het leven te beroven.

Bronnen

Internet www.militieregisters.nl

Burgerlijke Stand van de gemeenten Benthuizen, Zegwaard, Zoetermeer, Kampen en Barneveld.

Nationaal Archief 's-Gravenhage

Stamboeken Onderofficieren en Manschappen Boek 1823-1824, bron 21309 / 010543-012091

Stamboek Nationale militie, 2.13.09/1203612 4e Regiment Infanterie/922 (nr. 60186 tm 61428)

Gemeentearchief Barneveld, Ambachtsarchief, verlofregister 1817, inventarisnr. 310.

Staatscourant 1822.

Met dank aan de heren Gerjan Crebolder, Dick Velthuis en Mathijs Andreas, gemeentearchief Barneveld.en aan de Historische Kring Oud Leusden, de heer G. van Bekkum.

Lang gezocht en toch gevonden

Henk Windmeijer

Het kan soms lang duren voordat je in de genealogie uiteindelijk vindt, wat je al lange tijd zocht. Zo was dat ook met de geboorteplaats van Jan Hendrik Henneken. Hij is namelijk één van mijn voorouders. Daarnaast is hij de eerste Henneken die naar Zoetermeer kwam en ook de voorvader van één van onze adverteerders in 't Seghen Waert: Mondial Movers Verhuisbedrijf Henneken BV.

Mijn overgrootvader Simon Windmeijer (1833-1913) is op 21 mei 1869 te Zegwaart gehuwd met Maria Henneken. Maria is de dochter van Hendricus Henneken (1800-1875) en Maria van der Burg (1806-1886). Om het ingewikkelder te maken. Een tante van Maria Henneken was de grootmoeder van mijn grootmoeder Hendrika Adegeest. Hendrika's grootmoeder heette Anna Maria Henneken (1790-1878) en was op 18 mei 1822 in het huwelijk getreden met Theodorus Adegeest (1798-1885).

Hendricus Henneken (1800-1875) en Anna Maria Henneken (1790-1878) waren dus broer en zus en kwamen voort uit het huwelijk van Jan Hendrik Henneken (1756-1830) en Anna Maria

Sned (1761-1808). In de huwelijksakte van Jan Hendrik Henneken opgesteld op 11 april 1790 door schout en schepenen van Zegwaart werd zijn geboorteplaats als volgt beschreven: "*geboren Aamlonkens in't Hanoverse, thans wonende albier*". Zijn vrouw daarentegen is geboren in "*Recken in 't Pruijssise, mede wonende albier*".

De plaatsnaam "*Recken*" is vrij eenvoudig terug te vinden. Het gaat om Recke, een gemeente in de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen, dat voordat het in Pruisische handen viel, was gelegen in het graafschap Lingen. Daarentegen is de plaatsnaam Aamlonkens nergens in Duitsland terug te vinden. Nu werden namen van plaatsen nogal eens fonetisch opgeschreven door het plaatselijk bestuur en dat was naar mijn idee in dit geval ook zo. Het traceren van de juiste

Maria Windmeijer-Henneken (1840-1920)

geboorteplaats van Jan Hendrik Henneken viel dus niet mee, zelfs Google kon er niets mee beginnen. De Zegwaartse huwelijksakte gaf in ieder geval wel een geboorteplaats weer en dat was meer dan in de akten waar alleen werd aangegeven dat de bruidegom of bruid bijvoorbeeld uit het graafschap Lingen afkomstig was.

In het gemeentearchief van Zoetermeer is echter naast de huwelijksakte nog een akte “*voor den armen*” te vinden van dit echtpaar. Jan Hendrik Henneken en zijn aanstaande bruid Anna Maria de Snet hadden vanuit hun geboorteplaatsen geen akten van indemniteit verkregen. Een akte van indemniteit is een verklaring die werd overlegd en waaruit bleek dat indien zij “*door ziekten of andere omstandigheden tot armoede zouden vervallen*” onderhouden zullen worden ten koste van degenen die deze akte hebben uitgegeven. Voor mij was van belang of er mogelijk een akte van indemniteit was overlegd, want dan was de geboorteplaats immers bekend. Maar die akte was er kennelijk niet. Niet in alle gevallen was een akte van indemniteit noodzakelijk, bijvoorbeeld als men vermogend was. Bij onduidelijkheid kon een akte van renuntiatie worden opgesteld. Daarin beloven de betrokkenen geen beroep te doen op de plaatselijke armenkas.

Hetgeen de schout van Zegwaart Cornelis Maaskant in 1790 tot uitgifte van de volgende akte doet komen, die de aanstaande bruid en bruidegom ten tijde van hun huwelijk ondertekenen.

Voor den armen

Wij ondergetekenden Johannes Henricus Henneke geboren te Aamlonkens in 't Hanoversche dog wonende alhier en Anna Maria Smit geboren te Recken in 't Pruisische dog mede wonende alhier voornemens sijnde ons beden in den huwelijken staat te laten bevestigen en alhier onse vaste woonplaats te houden en sijnde van de Roomsche Religie, zoo blijven wij binnen de tijt van vier maanden na dato deses tot securiteijt van den Roomsche Armen alhier, in cas wij onverhoopt tot armoede mogt komen te vervallen (dat God gelieve te verhoeden) te sullen besorgen onse actens van indemniteijt, en soo tegen vermoede soodanige actens bij ons niet konde werde vercregen, zoo beloven wij bij deses in allen gevallen in cas van armoede nooit eenige onderstand uijt de arme middelen van deses ambagte te sullen versoeken, veel min pretenderen, en ons in geenen dele te sullen behelpen met het regt van verjaring als daar van wel expresselijk renuntieerende zelf in cas wij niet konde substiteren op de eerste aanmaninge te sullen vertrekken, als onder verband, als na regten. Actum Zegwaart den 11e april 1790.

De schout Cornelis Maaskant blijft weliswaar volharden in zijn schrijfwijze, maar is wel consequent om de geboorteplaats Aamlonkens in zowel de huwelijksakten, als in de aangifte in de gaarderboeken en in de bovenstaande akte zo te vermelden.

Verder in mijn zoektocht naar andere gegevens stuitte ik op de volgende akten. Op 29 mei 1808 komt Anna Maria de Smet te Zegwaart op 48-jarige leeftijd te overlijden. Zij was volgens het Register van de overledenen van Zegwaart de huisvrouw van Hendrik Henneken en liet haar echtgenoot en zes kinderen na. Twee jaar later gaat Hendrik Henneken op 27 april 1810 in ondertrouw met Ariaantje van Dijk, de weduwe van Willem Gaanders. In deze akte wordt beschreven dat de bruidegom *'gebooren is in 't keurvorstendom Hanover, doch wonende alhier'*. De gegevens van zijn geboorteplaats worden al summierder. De geboorteplaats wordt zelfs niet meer genoemd.

Vervolgens leverde de overlijdensakte van Jan Hendrik Henneken, wat betreft zijn herkomst niets essentieels op. Op 31 oktober 1830 geeft namelijk zijn zoon Johannes Henneken, van beroep arbeider, het overlijden aan van zijn vader Heindrik Hennicken, oud 73 jaren, geboren in Hanover en wonende in de gemeente Zegwaart, weduwnaar van Anna Maria Snet en zoon van onbekende ouders. Hij is overleden in het huis nummer 149 staande aan de Zegwaartseweg (huidig nummer 48-50).

De nieuwe kerk van de Heiligen der laatste dagen aan de Zegwaartseweg, recht tegenover de plek waar het echtpaar Adegeest-Henneken in de 19e eeuw woonde.
(foto Henk Windmeijer)

Blijkbaar wist men nog wel dat de overledene uit Hannover kwam, maar dit was zeker niet zijn geboorteplaats. De akte leverde geen verdere gegevens op die verwijzen naar zijn daadwerkelijke geboorteplaats.

Uiteindelijk zijn de doopgetuigen die in de rooms-katholieke kerk als peter en meter werden ingeschreven in het doopboek bij de doop van zijn kinderen de sleutel tot het vinden van de geboorteplaats van Jan Hendrik Henneken. Het doopboek werd in die tijd door pastoor Bernardus ten Hondijk (1787-1791) en later door zijn opvolgers Jacobus de Haan (1791-1802) en Antonius Franciscus van den IJver (1802-1809) bijgehouden. Hierdoor kennen wij de naaste familieleden van het echtpaar Henneken-de Sned. Uit het huwelijk van Jan Hendrik Henneken en Anna Maria Sned (Snit, Sniert, Smit) zijn acht kinderen geboren. Zij zijn allemaal tussen 1790 en 1802 in de rooms-katholieke schuilkerk aan de Voorweg gedoopt. Bij de doop van vier kinderen zijn twee doopgetuigen van belang. Dit was in 1793 bij Joannes zijn peter Hendrick Fredrick Hennikke en later bij drie andere kinderen de peter Jan Casper Hennekes. Dit waren doopgetuigen die vermoedelijk nog in Duistland woonden en peter en meter werden van de kinderen van Jan Hendrik in Holland.

Onlangs heb ik op de website van De Kerk van de Heiligen der Laatste Dagen (Mormonen) de geboorteplaats van Jan Hendrik Henneken weten te achterhalen. De website van deze kerk in Salt Lake City (Utah) is verbeterd en de mogelijkheden tot zoeken, gaan aanzienlijk sneller. Dit kerkgenootschap houdt zich al vele jaren bezig met genealogisch onderzoek om religieuze redenen en doopt de voorouders postuum. Vele archieven over de gehele wereld zijn daarom in de loop der jaren gefotografeerd en op film gezet.

Aan de Zegwaartseweg is onlangs een nieuwe kerk voor de leden van De Kerk van de Heiligen der Laatste Dagen gebouwd recht tegenover het huis waar ooit de eerder genoemde Theodorus Adegeest en Anna Maria Henneken woonden en dat zij op 25 november 1825 kochten.

Door de namen van doopgetuigen in te voeren in de zoekmachine van de website van de kerk kwam de combinatie van de doopgetuigen Hendrik Frederik Henneken en Jan Kasper Henneken met de geboorteplaats van hun broer Jan Hendrik Henneken, die naar Holland trok, tot mijn verbazing naar boven.

Uit het resultaat bleek dat Henricus Fridericus Henneken is gedoopt op 14 november 1756 in de Sint Pieter en Paulkerk te Amelunxen in Westfalen / Pruisen als zoon van Joannes Henneken en Maria Catharina Huseman. Joan Casper is gedoopt op 13 augustus 1759, ook in dezelfde kerk, eveneens als zoon van Joannes Henneken en Maria Catharina Huseman. En zo werd Joas Hendricus Henneken gedoopt als tweelingbroer op 14 november 1756.

De kerk van St. Peter und Paul in het hervonden Amelunxen, Beverungen. (foto Henk Windmeijer)

De doopgetuigen staven het bewijs en bijzonder is dat Johannes Hendrik Henneken er een van een tweeling was. Ook zijn zijn oudste dochters Geertje en Anna Maria vormen een tweeling.

Uiteindelijk heb ik de geboorteplaats Amelunxen gevonden en dat klinkt met wat fantasie als

Aamlonkens. De plaats Amelun-

xen is gelegen in het gebied van de Abdij van Corvey. De abdij is gelegen in het huidige Rijnland-Westfalen, vlakbij de plaats Höxter als de rijksabdij Corvey. Het was een belangrijke benedictijnenabdij met een grote bibliotheek, gesticht in 822. Begin 17e eeuw werd de abdij zwaar beschadigd, om vervolgens in barokke stijl in de huidige vorm opnieuw te worden gebouwd. Het abdijsvorstendom Corvey, waarin Amelunxen lag, werd rond 1792 door de Paus tot prinsbisdom verheven, bestaande uit tien parochies. Rond 1790 of iets eerder verlaat Jan Hendrik Henneken dus voorgoed zijn woonplaats Amelunxen en het bisdom Corvey om zich definitief in Zegwaart/Zoetermeer te vestigen. Het huidige kerkje met als parochieheiligen Petrus en Paulus heeft hij vermoedelijk niet meer gezien, want tussen 1818 en 1822 werd deze kerk in opdracht van abt Ferdinand von Lüninck gebouwd.

Bronnen:

Gemeentearchief Zoetermeer, Archief Plaatselijk Bestuur Zegwaart, Akten van indemniteit en de Doop- Trouw- en Begraafregisters.

www.allezoetermeerders.nl

www.familysearch.org

De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken met hun steun de activiteiten van Oud Soetermeer mogelijk.

Van As Makelaardij bv

www.van_as.nl

Bouwmarkt De Bouwhof

www.bouwhof.com

Cammeraat IJzerwaren

Eerste Stationsstr. 48, tel. (079) 316 37 31

Carrosseriefabriek Joost Lamboo bv

www.lamboo.nl

Het Fluitschip historisch onderzoeks-
en adviesbureau, www.fluitschip.nl

Henneken Radio en TV

www.radiohenneken.nl

Schoenen Van Veen

Dorpsstraat 83, tel. (079) 316 31 65

Van der Slik Caravan Centrum

www.vanderslik.nl

Bode Scholten BV

www.bode-scholten.nl

Linthout Foto Video

www.fotolinthout.nl

Blomsma Print & Sign

www.blomsma.nl

**Wilt u ook adverteren? Neem contact op met de penningmeester:
penningmeester@oudsoetermeer.nl**

VERENIGINGSNIEUWS

Van de voorzitter

Het Historisch Genootschap Oud Soetermeer is een bruisende vereniging. Dat zal menig buitenstaander een vreemde uitspraak vinden, want daar leeft somtijds het beeld dat we een stel oude dames en heren zijn, die stoffige dossiers verzamelen en deze in grote dozen bewaren. Het tegendeel is waar.

Wekelijks is 't Oude Huis bezet door bezige dames en heren, die druk doende zijn met het maken van films, met het fabriceren van stambomen, met het schrijven en samenstellen van boekjes en tijdschriften, met het actualiseren van onze websites, met het uitzoeken van foto's, met het organiseren van interessante thema-avonden, uitstapjes en rondleidingen en met heftige discussies. 't Oude Huis wordt vaak zo intensief gebruikt, dat het bestuur nog nauwelijks een plekje kan vinden om te vergaderen. Gelukkig steekt het museum dan een helpende hand toe en stelt ruimte beschikbaar.

Het bestuur heeft de Algemene Ledenvergadering in 't Centrum achter de rug. Een nieuw bestuurslid is daar benoemd: Jan de Ruiter. In onze eerste bestuursvergadering is Jan tot secretaris gekozen. Hij stelt zich elders in deze uitgave aan u voor.

Onze zeer gewaardeerde penningmeesters Fred Frankhuizen en Martin van Veen hebben de afgelopen jaren een reuze klus geklaard. De financiële administratie is doorgespit, alles staat nu helder geadmistreerd en het Genootschap is een financieel gezonde vereniging. Fred en Martin hebben aangegeven om hun taak bij de ALV het komende najaar neer te leggen. We zijn beide penningmeesters bijzonder dankbaar voor hun enorme inzet en gezelligheid, maar we zullen onze woorden van dankbaarheid opsparen tot het najaar. We nodigen leden uit om zich op te geven bij de huidige bestuursleden als u bereid bent om tijd en energie te steken in een bestuursfunctie van het HGOS en dan uiteraard met name het penningmeesterschap.

Het bestuur houdt zich verder bezig met allerlei onderwerpen. De huisvesting is en blijft een hoofdpunt. We hebben de politieke partijen, die druk doende zijn een college te vormen, een brief gestuurd met onze opvatting daarover. We willen het liefst in 't Oude Huis blijven. Dat betekent, dat we samen moeten werken met het museum en dat doen we van harte. Oud zeer is verleden tijd. De toekomst gaan we samen tegemoet. Plannen om 't Oude Huis te renoveren en uit te bouwen in de tuin liggen in een eerste versie klaar en presenteren we graag bij onze huisbaas, de gemeente. We wachten op het nieuwe college.

Het museum en het HGOS vieren beide een jubileum. Het museum bestaat 25 jaar en wij, het HGOS 65 jaar. Zaterdag 21 juni viert het HGOS haar jubileum. We willen dit jubileum graag met onze actieve leden vieren. U verneemt de details op een later tijdstip.

Die tientallen dames en heren zijn dus juist heel actief. Maar toegegeven, pril en jeugdig zijn we lang geleden geweest. Daarom nodigen we jonge mensen en jongere-ouderen uit om lid te worden en samen met ons op te trekken. Voor de jaarcontributie van Euro 15,- hoeft u het niet te laten.

Bert van Eken

Mag ik mij kort voorstellen?

Mijn naam is Jan de Ruiters, geboren in Benthuizen maar voordat ik een jaar werd ben ik verhuisd naar Zoetermeer en hier verder altijd gewoond, tevens de Lagere School aan de 5 Meistraat en de MULO aan de dr. J.W. Paltelaan in Zoetermeer bezocht.

Ik ben 66 jaar, getrouwd en heb twee kinderen en vijf kleinkinderen. Vanaf januari van dit jaar ben ik gepensioneerd. Op jonge leeftijd (15 jaar) ben ik begonnen met werken bij drukkerij Ribberink aan de Dorpsstraat waar onder andere het Streekblad destijds werd gedrukt. In deze periode het diploma boekdrukker behaald. Na de militaire dienst ben ik gaan werken bij Noordam BV aan de Industrierweg te Zoetermeer (groothandel in zuivelproducten). Ruim 25 jaar heb ik hier gewerkt in diverse functies. Op het moment dat het bedrijf werd gesloten was ik algemeen directeur. De laatste 25 jaar was ik werkzaam bij Dairy Trading International BV te Wijk en Aalburg (productie en wereldwijde verkoop van roomboterproducten). Bij diverse werkmaatschappijen van deze familie holding heb ik directiefuncties vervuld.

Voor het werk was ik bestuurlijk actief in vele belangenorganisaties, ook Europees. In Zoetermeer ben ik naast het werk ook altijd zeer actief geweest bij diverse organisaties. De belangrijkste hiervan zijn voorzitter Raad voor Handel en Industrie, na de fusie met de Ondernemersvereniging Zoetermeer de Raad voor Ondernemend Zoetermeer. Verder was ik voorzitter van het bestuur van de Rabobank Zoetermeer - Benthuizen en later na de fusie met Leidschendam - Voorburg commissaris bij de Rabobank Vlietstreek - Zoetermeer.

Ik hoop dat mijn bestuurlijke ervaring en de kennis van Zoetermeer van toegevoegde waarde zullen zijn voor het Historisch Genootschap Oud Soetermeer

Eerste Wereldoorlog

In 2014 is het 100 jaar geleden dat de Eerste Wereldoorlog uitbrak, die de geschiedenis van de 20ste eeuw zou bepalen. Daar liggen de wortels van het Russische staatscommunisme, het nationaal socialisme en de Tweede Wereldoorlog. De Koude Oorlog en de opdeling van Europa zijn ook erfenissen van de eerste oorlog op wereldschaal. De geschiedschrijving over WO1 werd aanvankelijk vooral geschreven door de overwinnaars en was vaak nationaal gekleurd. Nieuw historisch onderzoek werpt een ander licht op het ontstaan van WO1, de strijd die gevoerd werd en op het vredesproces. De Volksuniversiteit Zoetermeer organiseert van september tot december zes avonden over de periode van de Eerste Wereldoorlog, met als docent Jeanette Pors, een Zoetermeerse historica.

Voor meer info: www.volksuniversiteit-zoetermeer.nl

Activiteiten

Voor alle activiteiten kunt u zich opgeven bij mevrouw F. Brandhorst, telefoon 079-3517047. De activiteiten treft u ook aan op www.oudsoetermeer.nl

Woensdag 14 mei 2014

Bezoek antiekmarkt en excursie naar het Tollenshuis in Rijswijk.

Start 13.00 uur bij de hoofdingang van de Oude Kerk te Rijswijk.

Vertrek: Dorpsstraat 7, 11.00 uur. Op eigen gelegenheid of met een groep op de fiets naar Rijswijk.

Kosten: met museumjaarkaart gratis, anders Euro 6,- of Euro 4,- (senioren)

Woensdag 13 augustus

Schatgraven voor de jeugd op het terrein van speelboerderij Het Buitenbeest, Voorweg 93. Onder toezicht van o.a. een vrijwillige archeoloog kan de jeugd schatgraven

Verzamelen vanaf 10.00 uur. Aanvang 10.30 uur. Toegang gratis.

Zaterdag 13 september

Open Monumentendag, dit jaar in het kader van 'Op Reis'. In de volgende aflevering van 't Seghen Waert leest u er meer over.

Maandag 22 september

Bustocht naar Middelburg/Vlissingen

Nadere gegevens in 't Seghen Waert 3.

Eind september

Historisch Festival op de Markt en in het Stadhuis, in samenwerking met Storytellers en Gemeentearchief. Het thema is dit jaar 'water'. Nadere gegevens in 't Seghen Waert 2014-3.

Maandag 13 oktober

Wegens groot succes herhaling van de lezing van 21 oktober 2013 over de middenstand in de Dorpsstraat in de vijftiger jaren van de vorige eeuw. Sprekers zijn (oud) ondernemers uit de Dorpsstraat. Ook zal een korte film van de heer Van Doornen vertoond worden en zullen foto's van de vele winkels in de Dorpsstraat niet ontbreken. Locatie : 't Centrum, Frans Halsstraat 1. Aanvang 20.00 uur
Kosten: Euro 5,-, voor leden Euro 3,-. Reserveren is noodzakelijk

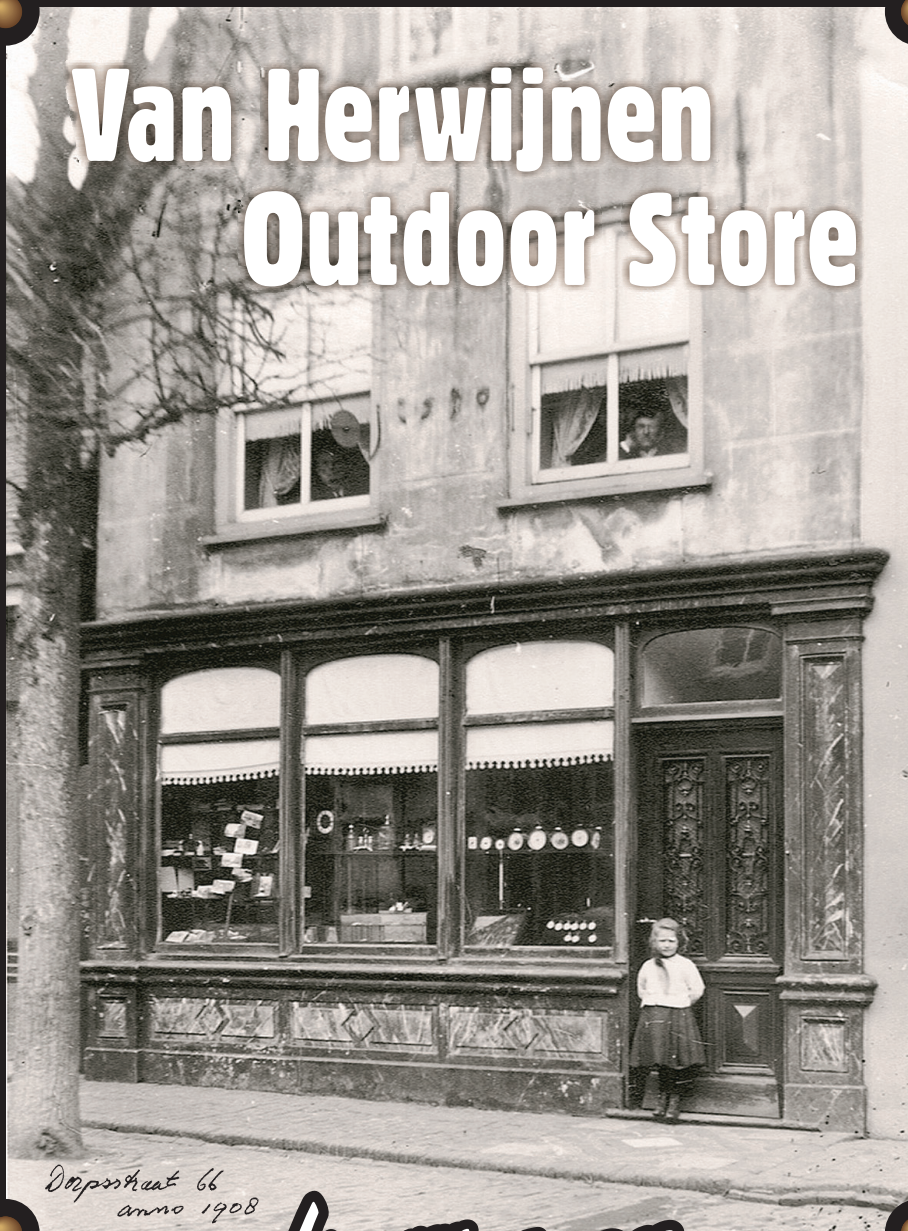
Nieuwe leden

We heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

N.P. Adegeest, Steenbergen
S. de Bruijn, Zoetermeer
C. van Driel, Zoetermeer
A. Dorst, Den Haag
N. Dorst, Zoetermeer
N. Kooistra, Zoetermeer
M.M.G. Ruivenkamp, Zoetermeer

Aanmelden als lid kan via onze website www.oudsoetermeer.nl of per post via Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer. Vermeld uw naam, adres en geboortedatum en of u zich opgeeft als lid, jeuglid (tot 18 jaar) of gezinslid (tweede op hetzelfde adres).

Van Herwijnen Outdoor Store

*Dorpsstraat 66
anno 1908*

vrijtijdskleding
wandelschoenen
bergschoenen
tenten

van
Herwijnen

dartsport
schietsport
campingaz dealer
kampeerartikelen

Dorpsstraat 66 - Zoetermeer - Telefoon (079) 316 35 51 - www.herwijnenzoetermeer.nl